

บทที่ 4

สรุปผล ปัญหา และข้อเสนอแนะ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีความมุ่งหมายในการศึกษาสภาพการจัดทำบัญชี และการใช้รายงานทางการเงินบัญชีในสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดเชียงใหม่ โดยทำการศึกษารวบรวมข้อมูลทางการเงินบัญชี วิธีปฏิบัติทางการเงินบัญชีและการจัดทำรายงานทางการเงินบัญชีของสหกรณ์การเกษตรแต่ละขนาดในจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อให้ทราบสภาพการจัดทำบัญชีในจังหวัดเชียงใหม่ และศึกษาการใช้ประโยชน์จากรายงานทางการเงินบัญชี รวมทั้งความเพียงพอของข้อมูลและความต้องการข้อมูลเพิ่มเติมในรายงานทางการเงินบัญชีของผู้ใช้กลุ่มต่าง ๆ ได้แก่ คณะกรรมการดำเนินการฝ่ายจัดการ หน่วยงานราชการ และเจ้าหน้าที่เงินกู้ของสหกรณ์การเกษตร ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษาครั้งนี้จะทำให้ทราบปัญหาต่าง ๆ จากการจัดทำบัญชีและการใช้รายงานทางการเงินบัญชี เพื่อให้ผู้มีหน้าที่โดยตรงและผู้ที่เกี่ยวข้องนำไปพิจารณากำหนดแนวทางปรับปรุงแก้ไข ซึ่งจะส่งผลให้การควบคุมการดำเนินงานของสหกรณ์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ทำการสำรวจสภาพความเป็นจริงในการจัดทำบัญชี และการใช้ประโยชน์จากรายงานทางการเงินบัญชี โดยแบ่งสหกรณ์ในจังหวัดเชียงใหม่ 40 สหกรณ์ เป็น 3 ขนาด ได้แก่ ขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก และได้ทำการสุ่มตัวอย่างมาจำนวน 11 สหกรณ์ตามสัดส่วนของประชากรแต่ละขนาด จากนั้นได้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบการสัมภาษณ์และสังเกตการณ์ แล้วจึงนำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจมาทำการวิเคราะห์ทางสถิติ ซึ่งผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

4.1 การจัดทำบัญชีของสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดเชียงใหม่

4.1.1 ลักษณะการดำเนินงานและการบริหารงาน

สหกรณ์การเกษตรในจังหวัดเชียงใหม่ดำเนินธุรกิจแบบเอนกประสงค์โดยเชื่อมโยงกันระหว่างธุรกิจ โดยส่วนใหญ่มีธุรกิจการเงิน ธุรกิจการขาย และธุรกิจการซื้อ มีเพียง

สหกรณ์ขนาดใหญ่ที่ดำเนินธุรกิจครบทุกประเภท การดำเนินงานของสหกรณ์แต่ละแห่งอยู่ภายใต้การบริหารงานของคณะกรรมการดำเนินการซึ่งได้รับเลือกตั้งมาจากที่ประชุมใหญ่ของสมาชิก สหกรณ์ส่วนใหญ่มีคณะกรรมการประมาณ 9 - 10 คน โดยคณะกรรมการดำเนินการจัดจ้างผู้จัดการและพนักงานมาปฏิบัติงานในสหกรณ์ สหกรณ์ขนาดใหญ่มีจำนวนพนักงานเหมาะสมกับปริมาณธุรกิจมากที่สุด ขณะที่สหกรณ์ขนาดกลางและสหกรณ์ขนาดเล็กมีพนักงานโดยเฉลี่ย 2 - 3 คน แต่มีการดำเนินธุรกิจเกือบทุกประเภท จึงทำให้พนักงานเพียงคนเดียวต้องทำหน้าที่หลาย ๆ ด้าน ไม่มีการแบ่งแยกหน้าที่ความรับผิดชอบให้เหมาะสม นอกจากนี้สหกรณ์แต่ละแห่งไม่มีการเลือกตั้งผู้ตรวจสอบกิจการหรือจัดจ้างผู้ตรวจสอบภายในมาทำการตรวจสอบการปฏิบัติงานอีกด้วย

4.1.2 ส่วนประกอบของระบบบัญชี

ระบบบัญชีของสหกรณ์จะสมบูรณ์ เชื่อกันได้นั้น นอกจากจะได้กำหนดให้สอดคล้องกับสภาพธุรกิจแล้ว บุคลากรต้องมีความรู้ความสามารถเพียงพอกับงานที่ปฏิบัติและมีความเข้าใจในระบบอีกด้วย สำหรับสหกรณ์การเกษตรนั้น ผู้จัดทำบัญชีโดยส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพสาขาการบัญชีสามารถจัดทำบัญชีได้ และมีบางส่วนสามารถจัดทำรายงานทางการเงินบัญชีได้ แต่จากการสังเกตการปฏิบัติงาน ผู้จัดทำบัญชีปฏิบัติตามที่เคยปฏิบัติมาแล้วเป็นประจำ เมื่อมีรายการบัญชีเกิดขึ้นใหม่จึงยังไม่สามารถวิเคราะห์รายการบัญชีที่เกิดขึ้นใหม่นั้นได้ สำหรับรายงานทางการเงินที่จัดทำโดยพนักงานบัญชีนั้น ยังไม่มีผู้ใช้รายงานทางการเงินรายใดนำไปใช้ประโยชน์ เนื่องจากผู้ใช้รายงานทางการเงินยังไม่เชื่อกันถึงความถูกต้องและครบถ้วนของข้อมูลที่ได้รับ

โดยส่วนใหญ่ สหกรณ์แต่ละแห่งได้มีการกำหนดระบบบัญชีขึ้นมาใช้ เป็นไปตามระบบบัญชีที่ทางราชการได้เสนอแนะไว้ เว้นแต่ผังบัญชีและรหัสบัญชีที่สหกรณ์ยังไม่มีการกำหนดให้ มีตามที่ทางราชการกำหนดไว้ สำหรับเอกสารทางการเงินและสมุดบัญชีมีบางส่วนที่ไม่ได้กำหนดตามระบบบัญชีที่ทางราชการเสนอแนะ เช่น หนังสือสัญญารับมอบผลิตผล ใบรับมอบผลิตผล ใบสั่งซื้อสินค้า เป็นต้น เนื่องจากยังไม่เข้าใจระบบบัญชีดีพอ

4.1.3 นโยบายการบัญชี

การที่สหกรณ์จะได้รับข้อมูลทางการเงินที่ถูกต้องนั้น นอกจากต้องมีระบบบัญชีที่ดีแล้ว ยังรวมถึงการกำหนดนโยบายการบัญชีที่กำหนดตามที่ระเบียบกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ว่าด้วยการบัญชี

ของสหกรณ์ พ.ศ.2531 ประกอบด้วยนโยบายการบัญชีในการรับรู้รายได้และค่าใช้จ่าย สินค้าคงเหลือ และสินทรัพย์ถาวร จากการศึกษาพบว่าสหกรณ์กำหนดนโยบายการบัญชีเป็นไปตามระเบียบกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ว่าด้วยการบัญชีของสหกรณ์ พ.ศ.2531 และมาตรฐานการบัญชีที่รับรองทั่วไปแต่มีบางส่วนที่กำหนดนโยบายการบัญชีไว้ไม่เหมาะสมเท่าที่ควรคือ

4.1.3.1 การรับรู้รายได้และค่าใช้จ่าย โดยส่วนใหญ่สหกรณ์ไม่มีการกำหนดหลักเกณฑ์การแบ่งสรรค่าใช้จ่ายให้แก่แต่ละธุรกิจอย่างชัดเจน ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นโดยส่วนใหญ่ เช่น ค่าเบี้ยเลี้ยงพาหนะ ถือว่าเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานโดยทั่วไปไม่มีการจัดสรรว่าเป็นของธุรกิจใดซึ่งมีผลให้การวัดผลการดำเนินงานของแต่ละธุรกิจไม่ถูกต้องเท่าที่ควร

4.1.3.2 การตีราคาผลิตผลคงเหลือ ตามสภาพของผลิตผลและการเก็บรักษาผลิตผลไม่สามารถนำผลิตผลที่รับเข้ามาก่อนจำหน่ายออกไปก่อนได้ การที่สหกรณ์กำหนดนโยบายในการตีราคาผลิตผลคงเหลือตามเกณฑ์สินค้าเข้าก่อนจำหน่ายออกไปก่อน จึงไม่สอดคล้องกับการหมุนเวียนของผลิตผลตามสภาพความเป็นจริง แต่อย่างไรก็ตามผลิตผลของสหกรณ์โดยส่วนใหญ่จะเก็บไว้ไม่เกินหนึ่งปีทางบัญชี ดังนั้นความแตกต่างระหว่างมูลค่าที่แท้จริงกับเกณฑ์การตีราคาอาจจะเกิดขึ้นไม่มากนัก

4.1.3.3 สินทรัพย์ถาวรและค่าเสื่อมราคา สหกรณ์ทุกแห่งไม่มีการกำหนดลักษณะของรายการที่เป็นทุนและรายการจ่ายประจำ มีการคำนวณค่าเสื่อมราคาด้วยวิธีเส้นตรงตามอัตราที่กำหนดไว้ในระเบียบกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ว่าด้วยการบัญชีของสหกรณ์ พ.ศ.2531

จากการสังเกตการณ์เพิ่มเติมพบว่า การที่สหกรณ์กำหนดนโยบายการบัญชีได้ตามที่ระเบียบกรมตรวจบัญชีสหกรณ์กำหนดนั้น เนื่องจากสหกรณ์แต่ละแห่งมีผู้สอบบัญชีเป็นผู้จัดทำงบการเงินให้และติดตามตรวจสอบแนะนำอย่างใกล้ชิด

4.1.4 วิธีปฏิบัติทางการบัญชีในแต่ละธุรกิจ

โดยส่วนใหญ่สหกรณ์ได้กำหนดเอกสารทางการบัญชีและสมุดบัญชีขึ้นใช้ตามระบบบัญชีที่ทางราชการได้กำหนดขึ้น สาเหตุส่วนหนึ่งเนื่องจากสหกรณ์ได้รับการกำกับและแนะนำจากหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง แต่อย่างไรก็ตามข้อมูลทางการบัญชีจะถูกต้องและเชื่อถือได้มากน้อยเพียงใดไม่ได้ขึ้นอยู่กับเอกสารทางการบัญชีและสมุดบัญชีเท่านั้น แต่ขึ้นอยู่กับหลักและวิธีการปฏิบัติในระบบ

นั้นว่าเป็นไปตามระบบบัญชีและเหมาะสมกับสภาพธุรกิจหรือไม่เพียงไร ผลจากการศึกษาวิธีปฏิบัติทางการบัญชีในแต่ละธุรกิจ สรุปได้ว่าสหกรณ์แต่ละแห่งโดยส่วนใหญ่ได้กำหนดวิธีปฏิบัติทางบัญชีเป็นไปตามที่ระบบบัญชีสหกรณ์ได้กำหนดไว้ เว้นแต่ในบางส่วนที่ไม่ได้ปฏิบัติตามที่ระบบบัญชีได้กำหนดไว้ ดังต่อไปนี้

4.1.4.1 การแบ่งแยกหน้าที่และความรับผิดชอบของพนักงาน ในแต่ละธุรกิจ สหกรณ์แต่ละแห่งจะให้พนักงานรับผิดชอบงานใดงานหนึ่งตั้งแต่ต้นจนจบกระบวนการ พนักงานคนเดียวจะทำหน้าที่ควบคุมการรับ-จ่ายเงินและควบคุมบัญชี โดยไม่มีการตรวจสอบความถูกต้องก่อนจึงทำให้เกิดข้อบกพร่องทางการบัญชีได้ง่าย รวมทั้งข้อมูลทางการบัญชีอาจคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง โดยเฉพาะในสหกรณ์ขนาดกลางและขนาดเล็กที่มีพนักงานเพียง 2 - 3 คน ซึ่งไม่เพียงพอกับปริมาณธุรกิจ พนักงานเพียงคนเดียวต้องรับผิดชอบงานในหลายหน้าที่จึงทำให้เกิดข้อบกพร่องได้ง่าย

4.1.4.2 การกำหนดเอกสารทางการบัญชีและสมุดบัญชี โดยส่วนใหญ่สหกรณ์แต่ละสหกรณ์ได้กำหนดเอกสารทางการบัญชีขึ้นใช้ในแต่ละธุรกิจเป็นไปตามที่ระบบบัญชีได้กำหนดไว้ เว้นแต่ธุรกิจการให้เงินกู้โดยเฉพาะการจ่ายเงินกู้เป็นเงินสดและอุปกรณ์ทางการเกษตร และการรับชำระหนี้ด้วยผลผลิต นอกจากนี้ในธุรกิจการซื้อและธุรกิจการขาย บางสหกรณ์ไม่ได้กำหนดให้มีการจัดทำใบสั่งซื้อสินค้าและบัญชีย่อย เจ้าหน้าที่การค้าขึ้นใช้

แม้ว่าสหกรณ์ได้จัดทำเอกสารทางการบัญชีตามที่ระบบบัญชีกำหนดไว้ แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าสำเนาเอกสารทางการบัญชีเพื่อใช้เป็นหลักฐานประกอบการบันทึกรายการบัญชียังมีไม่เพียงพอทำให้พนักงานบัญชีบันทึกรายการบัญชีโดยไม่มีหลักฐานประกอบ แต่จะได้รับบอกกล่าวจากพนักงานการตลาดแทนซึ่งย่อมก่อให้เกิดความผิดพลาดได้ง่าย

4.1.4.3 หลักและวิธีปฏิบัติทางการบัญชีในแต่ละธุรกิจ โดยส่วนใหญ่สหกรณ์แต่ละแห่งมีหลักและวิธีปฏิบัติทางการบัญชีเป็นไปตามระบบบัญชีของสหกรณ์การเกษตรที่ทางราชการได้เสนอแนะไว้ แต่อย่างไรก็ตามมีบางเรื่องที่ยังไม่ได้กำหนดวิธีปฏิบัติทางบัญชีให้สอดคล้องกับสภาพธุรกิจและให้เป็นไปตามคู่มือระบบบัญชีสหกรณ์การเกษตรที่ทางราชการได้เสนอแนะไว้ ดังนี้

4.1.4.3.1 ธุรกิจการรับฝากเงิน สหกรณ์แต่ละแห่งมีวิธีปฏิบัติทางการบัญชีในการรับฝากเงินรับฝากออมทรัพย์และเงินรับฝากประจำตามที่ระบบบัญชีกำหนดไว้ เว้นแต่การรับฝากเงินนี้จะออมทรัพย์ซึ่งโดยส่วนใหญ่สหกรณ์ทำการรับฝากนอกสำนักงาน โดยมอบหมายให้พนักงานคนใดคนหนึ่งหรือกรรมการเป็นผู้ทำหน้าที่รับฝากเงิน แต่ปรากฏว่าสมาชิกผู้ฝากเงินไม่มีหลักฐานการรับฝากเงิน เนื่องจากสมุดคู่ฝากของสมาชิกถูกนำมาเก็บไว้ที่สหกรณ์ไม่ได้มอบให้สมาชิกไว้เป็นหลักฐาน นอกจากนี้พนักงานของสหกรณ์ที่ทำหน้าที่รับฝากเงินยังทำหน้าที่ควบคุมบัญชีย่อยด้วยซึ่งอาจจะเป็นช่องทางที่ทำให้เกิดการทุจริตได้ง่าย

4.1.4.3.2 ธุรกิจการให้เงินกู้ การจ่ายเงินกู้เป็นเงินสดและอุปกรณ์การเกษตร และการรับชำระหนี้เงินกู้ด้วยผลผลิต สหกรณ์บางแห่งไม่ปฏิบัติตามวิธีปฏิบัติที่ระบบบัญชีที่ทางราชการได้เสนอแนะไว้ วิธีปฏิบัติทางการบัญชีสำหรับการรับชำระหนี้ด้วยผลผลิต จะกำหนดวิธีปฏิบัติทางการบัญชีเช่นเดียวกับการรับชำระหนี้ด้วยเงินสดและซื้อผลผลิตด้วยเงินสด

4.1.4.3.3 ธุรกิจการซื้อ สหกรณ์ยังไม่ได้กำหนดวิธีการปฏิบัติทางการบัญชีเกี่ยวกับการสั่งซื้อสินค้าและการรับสินค้า ให้เป็นไปตามระบบบัญชีที่ทางราชการได้เสนอแนะและให้สอดคล้องกับสภาพธุรกิจ โดยส่วนใหญ่ใช้วิธีการสั่งซื้อด้วยวาจาไม่ได้จัดทำเอกสารหลักฐานไว้แต่อย่างใด สำหรับการรับสินค้านั้น สหกรณ์ไม่ได้จัดทำใบรับสินค้าแต่จะใช้ใบส่งสินค้าของผู้ขายเป็นหลักฐานในการรับสินค้าและประกอบการบันทึกบัญชี ซึ่งปรากฏว่าใบส่งสินค้านั้นพนักงานการตลาดเป็นผู้เก็บรวบรวมไว้เพื่อบันทึกบัญชีในสมุดซื้อสินค้า ส่วนพนักงานบัญชีซึ่งทำหน้าที่ผ่านรายการไปบัญชีแยกประเภททั่วไปไม่มีหลักฐานเพื่อตรวจสอบก่อนบันทึกบัญชี แต่จะบันทึกรายการตามคำบอกกล่าวของพนักงานการตลาด

4.1.4.3.4 ธุรกิจการขาย การบันทึกการขายในบัญชีย่อยและทะเบียนคุมสินค้ายังไม่ได้เป็นไปตามระบบที่ทางราชการเสนอแนะ สหกรณ์บางแห่งไม่ได้กำหนดให้มีการควบคุมเจ้าหน้าที่การค้าผลผลิตด้วยบัญชีย่อยแต่ใช้การควบคุมด้วยใบรับสินค้าแทน นอกจากนี้การบันทึกการขายในทะเบียนคุมผลผลิต ยังไม่มีการจำแนกชนิดของผลผลิตให้ชัดเจน

4.1.4.3.5 ธุรกิจการแปรรูป สหกรณ์ไม่ได้กำหนดวิธีการปฏิบัติทางการบัญชีเกี่ยวกับต้นทุนสินค้าไว้ให้รัดกุม ไม่มีการจดบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับสินค้ากล่าวคือ สหกรณ์ไม่ได้จัดทำใบเบิกวัตถุดิบในการเบิกจ่ายวัตถุดิบเพื่อใช้ในการผลิต ไม่มีการจดบันทึกข้อมูล

เกี่ยวกับค่าแรง สำหรับราคาต้นทุนสินค้าสำเร็จรูป สหกรณ์จะทราบราคาต้นทุนต่อหน่วยเมื่อสิ้นปี ทางบัญชีหลังจากจัดท่างบการเงินประจำปีแล้ว สำหรับราคาขายของสินค้าสำเร็จรูป สหกรณ์จะกำหนดราคาทุนโดยประมาณขึ้นมาและบวกกับกำไรที่ต้องการ

4.1.4.3.6 ธุรกิจส่งเสริมการเกษตรและให้บริการ สหกรณ์ไม่ได้ปฏิบัติตามระบบบัญชีที่กำหนดไว้แต่ปฏิบัติเช่นเดียวกับการให้เงินกู้ และมีบางสหกรณ์เมื่อให้บริการเป็นเงินเชื่อจะไม่มีการบันทึกรายการใด ๆ แต่จะบันทึกรายการเป็นรายได้จากการให้บริการเมื่อได้รับชำระจากลูกหนี้แล้ว ซึ่งไม่เป็นไปตามระบบบัญชีที่กำหนดและไม่เป็นไปตามลักษณะที่แท้จริงของการเกิดรายการ

4.1.4.3.7 วิธีปฏิบัติทางบัญชีเกี่ยวกับธุรกิจทั่วไป สำหรับวิธีปฏิบัติทางบัญชีเกี่ยวกับการรับและจ่ายสินค้าหั้น และสินทรัพย์ถาวร สรุปได้ดังนี้

- **ทุนเรือนหุ้น** สหกรณ์ยังไม่มี การควบคุมเกี่ยวกับการจ่ายสินค้าหั้นให้รัดกุม กล่าวคือสหกรณ์จะให้สมาชิกลงลายมือชื่อไว้ก่อนในใบเบิกเงิน โดยไม่ได้กรอกจำนวนเงินที่จะจ่ายคืนให้สมาชิกซึ่งอาจเป็นช่องทางให้เกิดการทุจริตได้ง่าย นอกจากนี้ เมื่อสมาชิกขอซื้อหุ้นเพิ่ม สหกรณ์ไม่ได้จำหน่ายหุ้นที่รับซื้อคืนไว้ออกไปก่อนทำให้มียอดหุ้นรับซื้อคืนค้างในบัญชี สหกรณ์ส่วนใหญ่จัดทำทะเบียนหุ้นไม่เรียบร้อยและไม่เป็นปัจจุบัน ไม่มีการตรวจสอบโดยเปรียบเทียบยอดรวมในทะเบียนหุ้นให้ตรงตามบัญชีคุมยอด

- **สินทรัพย์ถาวร** สหกรณ์แต่ละแห่งไม่ได้มีการกำหนดลักษณะรายจ่ายที่เป็นทุนและค่าใช้จ่ายประจำ โดยกำหนดวงเงินขึ้นต่ำสุดของรายจ่ายที่เป็นทุนไว้ พนักงานบัญชีของสหกรณ์โดยส่วนใหญ่จึงไม่สามารถวิเคราะห์ได้ว่า รายจ่ายที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับสินทรัพย์ เช่น ค่าซ่อมแซมสินทรัพย์ ควรเป็นรายจ่ายที่เป็นทุนหรือค่าใช้จ่ายประจำ ดังจะเห็นได้จากเมื่อเกิดค่าซ่อมแซมสินทรัพย์ในจำนวนเงินที่ค่อนข้างสูงและรายจ่ายนี้เป็นการยืดอายุการใช้งานของสินทรัพย์แต่สหกรณ์นำไปตัดจ่ายเป็นค่าใช้จ่ายประจำปีทำให้ค่าใช้จ่ายในปีที่ตัดจ่ายมีจำนวนเงินสูง

นอกจากนี้ สหกรณ์โดยส่วนใหญ่บันทึกรายการในบัญชีไม่เป็นปัจจุบัน โดยเฉพาะในบัญชีย่อยและทะเบียนต่าง ๆ ไม่มีการตรวจสอบโดยการเปรียบเทียบยอดรวมของบัญชีย่อยให้

ถูกต้องตรงตามบัญชีคุมยอด ทำให้ข้อมูลทางการบัญชีไม่เป็นปัจจุบันและไม่ตรงตามความเป็นจริง และอาจเป็นช่องทางในการทุจริตได้ง่ายด้วย

4.2 การจัดทำรายงานทางการบัญชี

ผลจากการศึกษา เพื่อให้ทราบถึงการจัดทำรายงานทางการบัญชีของ สหกรณ์การเกษตรในจังหวัดเชียงใหม่แต่ละขนาดปรากฏว่า สหกรณ์ขนาดใหญ่เป็นสหกรณ์ที่สามารถจัดทำรายงานทางการบัญชีตามระบบบัญชีมากที่สุด กล่าวคือ สามารถจัดทำรายงานทางการบัญชีประจำวัน รายงานทางการบัญชีประจำเดือน รายงานทางการบัญชีประจำงวดไตรมาส และรายงานทางการบัญชีประจำปี สหกรณ์การเกษตรขนาดกลางทุกสหกรณ์สามารถจัดทำรายงานทางการบัญชีประจำเดือนได้ โดยมี 2 สหกรณ์ที่จัดทำรายงานทางการบัญชีประจำปีได้ สำหรับสหกรณ์การเกษตรขนาดเล็กจัดทำรายงานทางการบัญชีประจำเดือนได้เอง 3 สหกรณ์ ในจำนวนนี้มี 1 สหกรณ์ที่จัดทำรายงานทางการบัญชีประจำปีได้ด้วย จะเห็นได้ว่าสหกรณ์การเกษตรขนาดกลางและขนาดเล็กไม่ได้จัดทำรายงานทางการบัญชีประจำวันประจำงวดไตรมาสและประจำงวดหกเดือน และมีสหกรณ์การเกษตรขนาดเล็ก 1 สหกรณ์ไม่สามารถจัดทำรายงานทางการบัญชีประจำเดือนได้เอง

รายงานทางการบัญชีจะให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้ข้อมูลอย่างแท้จริง เมื่อผู้จัดทำสามารถเสนอรายงานทางการบัญชีได้ทันต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นหรือตามเวลาที่กำหนดไว้ จากการศึกษาพบว่าโดยส่วนใหญ่สหกรณ์จัดทำบัญชีได้ทันตามกำหนดบ้าง ไม่ทันบ้าง เนื่องจากข้อมูลในการบันทึกบัญชีและรายละเอียดประกอบต่าง ๆ มีมากเกินไป นอกจากนี้ พนักงานบัญชีของสหกรณ์บางแห่งไม่มีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชีอีกด้วย

รายงานทางการบัญชีที่ได้จัดทำแล้วนำเสนอต่อผู้ใช้รายงานกลุ่มต่าง ๆ นั้น มีเพียงรายงานทางการบัญชีประจำเดือนที่ได้นำเสนอต่อผู้ใช้ทุกกลุ่ม สำหรับงบการเงินประจำปีที่สหกรณ์จัดทำขึ้นเองได้นำเสนอฝ่ายจัดการและสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องในการจัดทำเท่านั้น

การนำข้อมูลจากรายงานทางการบัญชีที่พนักงานบัญชีจัดทำไปใช้ประโยชน์ โดยส่วนใหญ่ผู้ใช้ประโยชน์างบททดลองประจำเดือนที่พนักงานบัญชีจัดทำไปใช้ประโยชน์เท่านั้น สำหรับรายงานทางการบัญชีอื่นที่พนักงานบัญชีจัดทำนั้นคืองบการเงินประจำปี ผู้ใช้ประโยชน์ไม่ได้นำไป

ใช้แต่ประการใด แต่จะนำงบการเงินประจำปีของผู้สอบบัญชีจัดทำ ทำการตรวจสอบและรับรองความถูกต้องแล้วไปใช้ประโยชน์เพราะ เชื่อถือความถูกต้องของข้อมูลในรายงานทางการเงินบัญชีมากกว่างบการเงินที่พนักงานบัญชีจัดทำ ซึ่งโดยส่วนใหญ่ผู้สอบบัญชียังต้องทำการตรวจสอบว่าจัดทำได้ถูกต้องหรือไม่ ดังนั้นแม้ว่าพนักงานบัญชีจะจัดทำงบการเงินได้แต่ความถูกต้องและเชื่อถือได้ของข้อมูลยังไม่เป็นที่ยอมรับต่อการนำไปใช้ประโยชน์

สำหรับการเสนอรายงานทางการเงินบัญชีให้ผู้ใช้นำไปใช้ประโยชน์นั้น พนักงานบัญชีต่างมีความคิดเห็นว่าการที่จัดทำรายงานทางการเงินบัญชีและนำเสนอให้ผู้ในแต่ละกลุ่มนั้น โดยส่วนใหญ่ผู้ใช้ได้นำไปใช้ประโยชน์ มีเพียงพนักงานบัญชีของสหกรณ์ขนาดเล็กแห่งเดียวเท่านั้นที่มีความคิดเห็นว่ายอมรับไม่ได้นำไปใช้ประโยชน์เลย

พนักงานบัญชีมีความเห็นต่อความเพียงพอของข้อมูลในรายงานทางการเงินบัญชีและเหมาะสมของรูปแบบของรายงานทางการเงินบัญชีว่า รายงานทางการเงินบัญชีที่จัดทำขึ้นในปัจจุบันแต่ละรายงานมีข้อมูลที่เพียงพอต่อการนำไปใช้ประโยชน์ รวมทั้งรูปแบบของรายงานทางการเงินบัญชีแต่ละรายงานนั้นมีความเหมาะสมแล้ว เว้นแต่รายงานทางการเงินบัญชีประจำปีคือ งบดุลและงบกำไรขาดทุนโดยส่วนใหญ่มีความเห็นว่ารูปแบบเหมาะสมแล้ว แต่มีพนักงานบัญชีบางส่วนมีความคิดเห็นที่แตกต่างออกไปโดยเห็นว่ารูปแบบของงบดุลยังไม่เหมาะสม รายการบัญชีบางรายการอ่านแล้วไม่เข้าใจการอธิบายรายการเพิ่มเติม สำหรับงบกำไรขาดทุนเห็นว่ารูปแบบยังไม่เหมาะสม เพราะมีรายละเอียดประกอบงบกำไรขาดทุนมากเกินไป

4.3 การให้ประโยชน์จากรายงานทางการเงินบัญชี

การให้ประโยชน์จากรายงานทางการเงินบัญชีของผู้ใช้แต่ละกลุ่มย่อมมีวัตถุประสงค์ในการใช้ประโยชน์แตกต่างกันออกไป จากการศึกษาพบว่าบุคคลที่เกี่ยวข้องแต่ละกลุ่ม ได้แก่ฝ่ายจัดการ ฝ่ายบริหาร หน่วยราชการ และเจ้าหน้าที่เงินกู้ โดยส่วนใหญ่ต่างใช้ข้อมูลจากรายงานทางการเงินบัญชีทั้งสิ้น กลุ่มผู้ใช้จะได้ข้อมูลที่เป็ประโยชน์มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับคุณสมบัติเฉพาะตัวของผู้ใช้ทั้งความรู้ความสามารถและคุณภาพของข้อมูลที่รับว่าตรงกับวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใด ซึ่งการใช้ประโยชน์แต่ละกลุ่มจึงสรุปได้ดังนี้

4.3.1 ผู้จัดการ

ผู้จัดการ เป็นกลุ่มผู้ใช้ที่ควรจะได้รับข้อมูลทางการบัญชีและใช้ประโยชน์ในการวางแผน ความคุ้มค่าดำเนินงานของสหกรณ์มากที่สุด จากการศึกษาพบว่า แม้ว่าโดยส่วนใหญ่ผู้จัดการจะนำ ข้อมูลจากรายงานทางการบัญชีไปใช้ แต่ก็ยังมีบางส่วนที่ไม่ได้นำข้อมูลทางการบัญชีไปใช้ หรือมี บางส่วนที่ยังใช้ประสบการณ์การปฏิบัติงานในอดีตนำมาวางแผนและความคุ้มค่าดำเนินงาน สาเหตุ หนึ่งที่ผู้จัดการไม่เข้าใจประโยชน์ของข้อมูลจากรายงานทางการบัญชีอาจมาจากระดับความรู้และ ประสบการณ์ของผู้จัดการ โดยส่วนใหญ่ผู้จัดการจบการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ และมี ประสบการณ์การทำงานประมาณ 1-5 ปี

สำหรับรายงานทางการบัญชีที่ผู้จัดการโดยส่วนใหญ่ได้รับและนำไปใช้ประโยชน์ได้แก่ งบทดลองประจำเดือน บัญชีรับ-จ่ายประจำเดือน งบการเงินประจำปี และประมาณการ รายได้รายจ่าย รวมทั้งรายงานการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ สำหรับงบการเงินประจำปี ที่นำไปใช้ประโยชน์นั้นเป็นงบการเงินที่ผู้สอบบัญชีได้ตรวจสอบและรับรองความถูกต้องแล้ว แม้ว่าบางสหกรณ์พนักงานบัญชีสามารถจัดทำงบการเงินเองได้แต่ผู้จัดการไม่ได้นำไปใช้ประโยชน์ เนื่องจากเชื่อถือในความถูกต้องของงบการเงินที่ผู้สอบบัญชีจัดทำ โดยส่วนใหญ่ผู้จัดการนำข้อมูล จากรายงานทางการบัญชีไปใช้เพื่อประโยชน์ในการวางแผนและความคุ้มค่างานสหกรณ์ มีผู้จัดการ ของสหกรณ์บางแห่งไม่ได้นำข้อมูลที่ได้รับไปใช้ประโยชน์เลยเพียงแต่ดูว่าสหกรณ์มีผลการดำเนินงานกำไรหรือขาดทุนเท่านั้น

นอกจากรายงานทางการบัญชีที่สหกรณ์มีหน้าที่จัดทำเองแล้ว ยังมีรายงานการ สอบบัญชีจากผู้สอบบัญชีที่เสนอผลการตรวจสอบและวิเคราะห์ผลการดำเนินงานในด้านต่างๆ ของสหกรณ์ ผู้จัดการแต่ละสหกรณ์จะได้รับรายงานดังกล่าว โดยส่วนใหญ่ผู้จัดการนำข้อมูล จากรายงานดังกล่าวไปใช้ประโยชน์ มีผู้จัดการบางส่วนที่ไม่ได้นำข้อมูลไปใช้ประโยชน์เนื่อง จากไม่เข้าใจในข้อมูลที่ได้รับ

สำหรับความเพียงพอของข้อมูลจากรายงานทางการบัญชีที่ได้รับ ผู้จัดการบาง ส่วนมีความเห็นว่า งบทดลองประจำเดือนควรมีข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับปริมาณธุรกิจที่ดำเนินงาน ในระหว่างเดือน ผู้จัดการบางส่วนมีความเห็นว่า ความถี่ที่รายงานทางการบัญชีที่ได้รับ บางส่วนยังไม่เพียงพอ ต้องการงบการเงินประจำงวดไตรมาสและงบการเงินประจำงวดเดือน

นอกจากนี้ผู้จัดการของสหกรณ์ขนาดใหญ่ 1 สหกรณ์ เห็นว่า รายงานที่ได้รับยังไม่เพียงพอ ต้องการรายงานแสดงผลการดำเนินงานของทุกแผนกเป็นประจำทุกเดือน

ผู้จัดการโดยส่วนใหญ่ แม้ว่าจะนำข้อมูลจากรายงานทางการบัญชีไปใช้ประโยชน์บ้างแต่ก็ไม่ได้ให้ความสำคัญแก่รายงานทางการบัญชีเท่าใดนัก เมื่อต้องการข้อมูลทางการบัญชีจะดูจากสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไป

4.3.2 ฝ่ายบริหาร (คณะกรรมการดำเนินการ)

คณะกรรมการดำเนินการของสหกรณ์มีหน้าที่และความรับผิดชอบในการกำหนดนโยบาย แผนงานและควบคุมให้การดำเนินงานของสหกรณ์เป็นไปตามทิศทางที่กำหนด โดยคณะกรรมการจะทราบผลการดำเนินงานของสหกรณ์ได้จากการประชุมคณะกรรมการประจำเดือน จากสาเหตุดังกล่าว ข้อมูลจากรายงานทางการบัญชีควรมีความสำคัญต่อคณะกรรมการที่จะทำให้ทราบผลการดำเนินงานของสหกรณ์ได้ แต่ผลจากการศึกษาเห็นว่าคณะกรรมการดำเนินงานเป็นกลุ่มผู้ใช้ประโยชน์ที่ใช้ประโยชน์จากรายงานทางการบัญชีน้อยที่สุด แม้ว่าจะได้รับรายงานทางการบัญชีประจำเดือนและรายงานทางการบัญชีประจำปี และนำไปใช้ประโยชน์บ้างก็เพียงแต่ทำให้ทราบถึงฐานะการเงินและรายได้รายจ่ายของสหกรณ์เท่านั้น หากจะพิจารณาถึงสาเหตุที่สำคัญอาจจะเนื่องมาจากความรู้ความสามารถของคณะกรรมการ โดยส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนต้นและดำรงในตำแหน่งกรรมการเป็นเวลาประมาณ 1 - 5 ปี ซึ่งความรู้และประสบการณ์อาจจะไม่เพียงพอที่จะบริหารงานสหกรณ์ นอกจากนี้เป็นที่น่าสังเกตว่า สหกรณ์บางแห่งมีคณะกรรมการที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีสามารถเข้าใจข้อมูลทางการบัญชีและใช้ประโยชน์ในการควบคุมและการวางแผนรวมทั้งมีบทบาทในการบริหารงานสหกรณ์ด้วย

สำหรับรายงานการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีสหกรณ์คณะกรรมการนำไปใช้ประโยชน์น้อยมาก คณะกรรมการบางรายไม่เคยได้รับรายงานดังกล่าวเลย อย่างไรก็ตามมีคณะกรรมการบางส่วนที่ยังมีความต้องการรายงานทางการบัญชีเพิ่มเติม คือ งบการเงินประจำงวดไตรมาส สำหรับข้อมูลต่าง ๆ ในงบการเงินนั้น คณะกรรมการมีความเห็นว่าควรมีการอธิบายรายละเอียดเพิ่มเติม

4.3.3 กรมส่งเสริมสหกรณ์ (สำนักงานสหกรณ์อำเภอ)

หน่วยงานราชการที่มีหน้าที่ดูแลส่งเสริมการดำเนินงานของสหกรณ์ จากการศึกษาพบว่าเจ้าหน้าที่ส่งเสริมสหกรณ์ทุกรายใช้ประโยชน์จากรายงานทางการบัญชีทั้งสิ้น โดยส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีมีประสบการณ์การทำงานประมาณ 11 - 15 ปี ได้รับรายงานทางการบัญชีเป็นประจำเดือนคือ งบทดลองประจำเดือน บัญชีรับ-จ่ายประจำเดือน และรายงานทางการบัญชีที่ได้รับประจำปีคือ งบการเงินประจำปีซึ่งเป็นงบการเงินที่ตรวจสอบและรับรองความถูกต้องจากผู้สอบบัญชีสหกรณ์แล้ว และรายงานอื่นที่ได้รับคือ รายงานการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีสหกรณ์ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมสหกรณ์ได้นำข้อมูลที่ได้รับไปใช้ประโยชน์เพื่อการควบคุมส่งเสริมงานสหกรณ์และเพื่อนำเสนอข้อมูลให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

เจ้าหน้าที่ส่งเสริมสหกรณ์โดยส่วนใหญ่มีความเห็นว่าข้อมูลในรายงานทางการบัญชีชนิดและความถี่ของรายงานทางการบัญชีที่ได้รับเพียงพอต่อการนำไปใช้ประโยชน์แล้ว มีเพียงบางส่วนมีความเห็นว่า ข้อมูลทางการบัญชีในงบทดลองประจำเดือนยังไม่เพียงพอควรมีรายละเอียดเกี่ยวกับปริมาณธุรกิจและการวิเคราะห์ลูกหนี้ นอกจากนี้บางส่วนมีความเห็นว่าต้องการงบการเงินระหว่างงวด 6 เดือน เพื่อใช้ในการควบคุมการดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนงานที่กำหนด

4.3.4 กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ (สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ประจำจังหวัด)

หน่วยงานราชการนี้มีหน้าที่กำกับและนำด้านการเงินการบัญชีของสหกรณ์ จากการศึกษาพบว่าเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานตรวจสอบบัญชีทุกรายใช้ประโยชน์จากรายงานทางการบัญชีทั้งสิ้น เจ้าหน้าที่ของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์จบการศึกษาระดับปริญญาตรีมีประสบการณ์การทำงานประมาณ 11 - 15 ปี ได้รับรายงานทางการบัญชีเป็นประจำเดือนคือ งบทดลองประจำเดือนนำไปใช้ประโยชน์เพื่อประกอบการตรวจสอบบัญชีของสหกรณ์ เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานตรวจสอบบัญชีบางส่วนได้รับงบการเงินประจำปีจากสหกรณ์ โดยนำไปตรวจสอบความถูกต้องในการจัดทำงบการเงินสำหรับรายงานอื่น ๆ ที่ได้รับได้แก่ รายงานการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชี และประมาณการรายได้รายจ่ายนำไปใช้ประโยชน์เพื่อประกอบการตรวจสอบบัญชีทั้งสิ้น

เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานตรวจสอบบัญชีโดยส่วนใหญ่มีความเห็นว่า ข้อมูลในรายงานทางการบัญชีชนิดและความถี่ของรายงานทางการบัญชีที่ได้รับเพียงพอต่อการนำไปใช้ประโยชน์แล้ว บางส่วนมีความเห็นว่า หมายเหตุประกอบงบการเงินที่สหกรณ์จัดทำมีข้อมูลน้อยเกินไป และมีบางส่วนที่มีความเห็นว่า รายงานทางการบัญชีที่ได้รับน้อยเกินไปยังไม่เพียงพอต่อการนำไปใช้ประโยชน์ ควรมีการจัดทำงบการเงินประจำงวด 6 เดือนเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการตรวจสอบบัญชี

4.3.5 เจ้าหน้าที่เงินกู้

เจ้าหน้าที่เงินกู้รายใหญ่ของสหกรณ์คือ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และกรมส่งเสริมสหกรณ์ จากการศึกษาพบว่า เจ้าหน้าที่เงินกู้ทุกรายใช้ประโยชน์จากรายงานทางการบัญชีทั้งสิ้น เจ้าหน้าที่ของเจ้าหน้าที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีมีประสบการณ์การทำงาน 1 - 5 ปี และ 6 - 10 ปี ได้รับรายงานทางการบัญชีประจำเดือนคือ งบทดลองประจำเดือน และรายงานทางการบัญชีประจำปีคือ งบการเงินประจำปี โดยนำไปใช้ประโยชน์เพื่อประกอบการพิจารณาการให้เงินกู้และติดตามการชำระเงินกู้

เจ้าหน้าที่เงินกู้ต่างมีความเห็นว่าข้อมูลในรายงานทางการบัญชี ชนิดและความถี่ของรายงานทางการบัญชีที่ได้รับยังไม่เพียงพอต่อการนำไปใช้ประโยชน์ เจ้าหน้าที่เงินกู้บางรายมีความเห็นว่า ข้อมูลในงบทดลองควรมีการแบ่งสรรค่าใช้จ่ายเข้าไปแต่ละธุรกิจโดยชัดเจน เพื่อประโยชน์ในการวัดผลการดำเนินงานของแต่ละธุรกิจ เจ้าหน้าที่เงินกู้บางรายมีความเห็นว่า สหกรณ์ควรจัดทำรายงานการวิเคราะห์หลูหนี้เงินกู้ และจัดทำงบการเงินประจำงวด 6 เดือน เพื่อให้ข้อมูลให้เป็นประโยชน์ในการพิจารณาเงินกู้

จากการสรุปผลการศึกษาดังกล่าวจะพบได้ว่า ผู้ตอบแต่ละกลุ่มต่างนำข้อมูลจากรายงานทางการบัญชีไปใช้ประโยชน์ทั้งสิ้น อย่างไรก็ตามบางส่วนยังมีความเห็นว่า ข้อมูลและรายงานทางการบัญชีที่ได้รับในปัจจุบันไม่เพียงพอ ยังต้องการรายงานทางการบัญชีเพิ่มเติม โดยเฉพาะงบการเงินประจำงวด 6 เดือน หรืองวดไตรมาส

นอกจากผลสรุปดังกล่าวข้างต้นแล้ว ผู้ศึกษาพบว่า ผู้จัดทำบัญชีและผู้ใช้ประโยชน์จากรายงานทางการบัญชีมีปัญหาจากการจัดทำบัญชีและการใช้รายงานทางการบัญชี สรุปได้ดังนี้

4.4 ปัญหาในการจัดทำบัญชีและรายงานทางการบัญชี

จากการศึกษาสภาพการจัดทำบัญชีของสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดเชียงใหม่ ทั้ง 11 สหกรณ์ โดยแยกศึกษาสหกรณ์แต่ละขนาดคือสหกรณ์ขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก พบว่า ปัญหาที่สำคัญในการจัดทำบัญชีและรายงานทางการบัญชี มีดังนี้

4.4.1 ปัญหาที่เกิดจากความรู้ความสามารถของผู้จัดทำบัญชี

ปัญหาโดยส่วนใหญ่ของการจัดทำบัญชีและรายงานทางการบัญชี เกิดจากพนักงานบัญชี ไม่มีความรู้ความสามารถเพียงพอ พนักงานบัญชีบางคนไม่ได้จบการศึกษาด้านบัญชีมาโดยตรงไม่สามารถจัดทำรายงานทางการบัญชีได้ เมื่อมีรายการบัญชีเกิดขึ้นใหม่ ๆ ที่นอกเหนือจากการปฏิบัติงานที่เคยปฏิบัติงานตามปกติ พนักงานบัญชีจะไม่สามารถวิเคราะห์รายการบัญชีได้ทำให้เกิดการลงบัญชีผิดพลาดและลงบัญชีไม่เป็นปัจจุบัน เป็นต้น

4.4.2 ผู้จัดทำบัญชีไม่เข้าใจในระบบบัญชีสหกรณ์ดีพอ

ผู้จัดทำบัญชียังไม่เข้าใจในส่วนประกอบของระบบบัญชีสหกรณ์การเกษตร การปฏิบัติงานโดยส่วนใหญ่ปฏิบัติตามที่เคยทำมาในอดีต เช่น สหกรณ์ไม่มีการกำหนดผังบัญชีขึ้นมาใช้ แต่จะดูจากสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไปแล้วทำการยกยอดบัญชีทุกรายการในปีต่อไป ทำให้มีรายการบัญชีที่มากเกินความจำเป็น หรือมีรายการบัญชีเกิดขึ้นแต่ผู้จัดทำบัญชีไม่ทราบว่าจะลงบัญชีใด

การปฏิบัติตามระบบบัญชีที่กำหนดไว้โดยส่วนใหญ่ นั้น พนักงานบัญชีมีเพียงการบันทึกรายการในสมุดบันทึกรายการขึ้นต้น ผ่านไปบัญชีแยกประเภท และจัดทำงบทดลองประจำเดือนเท่านั้น สำหรับการจัดทำรายงานทางการบัญชีนั้นพนักงานบัญชีจัดทำตามที่หน่วยงานราชการ และเจ้าหน้าที่เงินกู้กำหนดให้จัดทำ สหกรณ์ใดที่ไม่ได้รับการกำหนดให้จัดทำก็ไม่ได้จัดทำรายงานทางการบัญชีดังกล่าว นอกจากนี้ผู้จัดทำบัญชีของสหกรณ์ขนาดเล็กบางรายมีความคิดว่า ผู้สอบบัญชีเป็นผู้ที่จัดทำงบการเงินให้สหกรณ์

4.4.3 ปัญหาของผู้จัดทำบัญชีเกี่ยวกับนโยบายการบัญชี

หากจะพิจารณาถึงนโยบายการบัญชีตามที่ระเบียบว่าด้วยการบัญชีของสหกรณ์ได้กำหนดให้สหกรณ์ถือปฏิบัติแล้วนั้น จะเห็นได้ว่าโดยส่วนใหญ่มีความเหมาะสมกับสภาพธุรกิจแล้ว จะมีเพียงบางเรื่องที่สหกรณ์ไม่ได้ปฏิบัติให้ถูกต้องสอดคล้องกับที่ระเบียบได้กำหนดไว้ ได้แก่ การจัดสรรค่าใช้จ่ายตามธุรกิจหรือตามรายได้ที่เกิดขึ้น และสหกรณ์ยังไม่ได้มีการกำหนดรายจ่ายฝ่ายตน แยกจากรายจ่ายประจำ

สำหรับผู้จัดทำบัญชียังไม่เข้าใจถึงความสำคัญของนโยบายการบัญชี จะเห็นว่าแม้แต่ผู้จัดทำบัญชีที่จัดทำงบการเงินได้ ก็ไม่ได้จัดทำหมายเหตุประกอบงบการเงินโดยเปิดเผย นโยบายการบัญชีในหมายเหตุประกอบงบการเงินไว้

4.4.4 สหกรณ์ไม่ได้ปฏิบัติตามวิธีปฏิบัติทางการบัญชีที่ถูกต้อง

สาเหตุสำคัญที่สหกรณ์ไม่ได้ปฏิบัติตามวิธีปฏิบัติทางการบัญชี เนื่องจากพนักงานมีไม่เพียงพอกับปริมาณธุรกิจของสหกรณ์ทำให้พนักงานเพียงบุคคลเดียวต้องปฏิบัติงานหลายหน้าที่ จึงไม่สามารถแบ่งแยกหน้าที่ในการดำเนินงานและหน้าที่ในการบันทึกบัญชีได้ แต่อย่างไรก็ตามมีสหกรณ์ขนาดใหญ่ที่มีการจัดจ้างพนักงานมากเพียงพอกับปริมาณธุรกิจ แต่การแบ่งแยกหน้าที่ของพนักงานก็ไม่ได้คำนึงถึงหน้าที่ในการรักษาสินทรัพย์แยกจากการควบคุมบัญชี ส่วนใหญ่จะคำนึงถึงความคล่องตัวในการดำเนินงานเท่านั้น ดังนั้นการปฏิบัติงานของพนักงานจึงอยู่ในลักษณะที่พนักงานเพียงคนเดียวปฏิบัติงานตั้งแต่ต้นจนจบกระบวนการ ทำให้ขาดการตรวจสอบการปฏิบัติงานระหว่างกัน เพื่อเป็นการยืนยันความถูกต้องก่อนการบันทึกรายการบัญชี

นอกจากพนักงานบัญชีของสหกรณ์ส่วนใหญ่ไม่ได้ปฏิบัติตามวิธีปฏิบัติทางการบัญชีที่ระบบบัญชีกำหนดแล้ว ยังไม่ได้ให้ความสำคัญในการบันทึกรายการบัญชีย่อยและทะเบียนให้เป็นปัจจุบัน ไม่มีการเปรียบเทียบยอดรวมบัญชีย่อยกับบัญชีคุมยอดให้ถูกต้องตรงกันโดยสม่ำเสมอ

4.4.5 ปัญหาในการจัดทำรายงานทางการเงิน

รายงานทางการเงินบัญชี ตามที่ระบบบัญชีสหกรณ์ได้กำหนดไว้ สามารถแยกได้เป็น 2 รายงานคือ รายงานทางการเงินบัญชีเพื่อประโยชน์ในการบริหารงาน และรายงานทางการเงินบัญชี

ตามที่กฎหมายสหกรณ์กำหนดให้จัดทำ ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการจัดทำรายงานทางการเงินบัญชีทั้ง 2 ประเภท มีดังต่อไปนี้

4.4.5.1 รายงานทางการเงินเพื่อประโยชน์ในการบริหารงาน

ปัญหาที่เกิดจากรายงานทางการเงินเพื่อประโยชน์ในการบริหารงาน ตามที่ระบบบัญชีสหกรณ์ได้เสนอแนะให้สหกรณ์จัดทำพบว่าปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละรายงานมีดังนี้

4.4.5.1.1 รายงานฐานะเงินสดประจำวัน โดยส่วนใหญ่สหกรณ์ไม่ได้จัดทำรายงานฐานะเงินสดประจำวัน แม้ว่าจะมีสหกรณ์ขนาดใหญ่จัดทำไว้ แต่รูปแบบในการจัดทำนั้นไม่ได้เป็นไปตามที่ระบบบัญชีสหกรณ์ได้เสนอแนะไว้

4.4.5.1.2 งบทดลองประจำเดือน โดยส่วนใหญ่พนักงานบัญชีสามารถจัดทำงบทดลองประจำเดือนได้ แต่ยังไม่มีการเรียงรายการบัญชีเพื่อให้ง่ายต่อการใช้ประโยชน์ นอกจากนี้มีพนักงานบัญชีของสหกรณ์ขนาดเล็กเพียงสหกรณ์เดียวเท่านั้น ที่จัดทำไม่ได้ เนื่องจากไม่มีความรู้ จึงไม่เข้าใจวิธีการในการจัดทำ

4.4.5.1.3 งบการเงินประจำงวดไตรมาส ประกอบด้วยงบกำไรขาดทุนประจำงวดไตรมาส และงบดุลประจำงวดไตรมาส มีพนักงานบัญชีของสหกรณ์เพียงสหกรณ์เดียวเท่านั้นที่ได้จัดทำ สำหรับพนักงานบัญชีโดยส่วนใหญ่ยังไม่มีความรู้ ความเข้าใจในการจัดทำ และไม่เห็นความสำคัญในการจัดทำงบการเงินประจำงวดไตรมาส สหกรณ์ที่มีการจัดทำนั้น รูปแบบในการจัดทำไม่ได้เป็นไปตามที่ระบบบัญชีกำหนด ได้จัดทำในรูปแบบเช่นเดียวกับงบการเงินประจำปีทำให้การใช้ประโยชน์จากงบการเงินประจำงวดไตรมาสต้องลดน้อยลงไป เพราะไม่มีการเปรียบเทียบให้เห็นถึงผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นจริง กับประมาณการรายได้ รายจ่ายตามที่ได้กำหนดขึ้นเพื่อการควบคุมการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามแผนงานที่ได้กำหนดไว้

4.4.5.1.4 รายงานทางการเงินอื่น ๆ ประกอบด้วยรายงานวิเคราะห์รายละเอียดลูกหนี้เงินกู้และรายงานยอดเจ้าหนี้เงินกู้ประจำเดือน ปรากฏว่าไม่มีสหกรณ์ใดจัดทำรายงานดังกล่าว เนื่องจากไม่เห็นความสำคัญที่จะต้องจัดทำ พนักงานบัญชีให้ความเห็นว่า ข้อมูลต่างๆ ที่ต้องการทราบนั้นสามารถดูได้จากสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไปอยู่แล้ว

จะเห็นได้ว่าปัญหาจากการจัดทำรายงานทางการเงินการบัญชีเพื่อประโยชน์ในการบริหารงานเกิดจากพนักงานบัญชีขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดทำและไม่ได้ให้ความสำคัญกับการจัดทำรายงานทางการเงินการบัญชีเท่าที่ควร สำหรับพนักงานบัญชีที่สามารถจัดทำได้ก็ไม่เข้าใจในระบบบัญชีของสหกรณ์ดีพอทำให้การจัดทำไม่ได้เป็นไปตามรูปแบบที่กำหนดไว้ และปัญหาอีกประการหนึ่งคือ การจัดทำรายงานทางการเงินการบัญชียังไม่ได้จัดทำให้เป็นไปตามกำหนดเวลาโดยสม่ำเสมอ

4.4.5.2 รายงานทางการเงินการบัญชีที่กฎหมายกำหนด กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ได้กำหนดรูปแบบของงบการเงินประจำปีให้สหกรณ์จัดทำเพื่อให้เป็นไปตามที่พระราชบัญญัติสหกรณ์กำหนดไว้ประกอบด้วย งบดุล งบกำไรขาดทุน หมายเหตุประกอบงบการเงิน และงบแสดงการเปลี่ยนแปลงฐานะการเงิน ปัญหาที่เกิดจากการจัดทำงบการเงินประจำปีคือ พนักงานบัญชีบางส่วนไม่มีความรู้ความเข้าใจเพียงพอในการจัดทำงบการเงินได้ สำหรับพนักงานบัญชีที่จัดทำงบการเงินได้ ยังไม่ได้จัดทำให้เป็นไปตามระบบบัญชีโดยครบถ้วน จัดทำเพียงแต่งบดุล งบกำไรขาดทุนเท่านั้น ไม่ได้จัดทำหมายเหตุประกอบงบการเงินและงบแสดงการเปลี่ยนแปลงฐานะการเงิน เนื่องจากไม่ทราบความสำคัญของงบการเงินดังกล่าวและไม่เข้าใจวิธีการจัดทำ โดยมีความเข้าใจว่างบดุลและงบกำไรขาดทุนเท่าที่จัดทำนั้นเพียงพอแล้วจะเห็นได้ว่า สาเหตุของปัญหาดังกล่าวคือ พนักงานบัญชีมีพื้นฐานความรู้ไม่เพียงพอและอีกประการหนึ่งเกิดจากพนักงานบัญชียังไม่เข้าใจในระบบบัญชีสหกรณ์เท่าที่ควร

4.5 ปัญหาในการใช้รายงานทางการเงินการบัญชี

ในการศึกษาการใช้รายงานทางการเงินการบัญชีได้แยกการศึกษาการใช้รายงานทางการเงินการบัญชีจากผู้ใช้รายงานทางการเงินการบัญชีแต่ละกลุ่มคือ ฝ่ายจัดการ ฝ่ายบริหาร หน่วยงานราชการ และเจ้าหน้าที่เงินกู้ ได้สรุปปัญหาในการใช้ประโยชน์จากรายงานทางการเงินการบัญชีจากผู้ใช้แต่ละกลุ่ม ดังต่อไปนี้

4.5.1 ฝ่ายจัดการและฝ่ายบริหาร

จากการศึกษาพบว่าปัญหาที่เกิดจากการใช้รายงานทางการเงินการบัญชีของฝ่ายจัดการและฝ่ายบริหารนั้นมีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน ดังนั้นจึงได้นำมาสรุปรวมกัน ดังนี้

4.5.1.1 ความรู้ความสามารถของฝ่ายจัดการและฝ่ายบริหาร โดยส่วนใหญ่ผู้จัดการและคณะกรรมการดำเนินการของสหกรณ์ยังขาดความรู้และประสบการณ์ในการบริหาร

งานสหกรณ์ การดำเนินงานในธุรกิจใด ๆ ของสหกรณ์ยังอยู่ภายใต้การแนะนำและเห็นชอบของ
เจ้าหน้าที่ส่งเสริมงานสหกรณ์ แม้ว่าในปัจจุบันรัฐบาลพยายามที่จะเพิ่มบทบาทให้คณะกรรมการได้
บริหารงานสหกรณ์ด้วยตนเองก็ตาม

แม้ว่าโดยส่วนใหญ่ฝ่ายจัดการจะใช้ข้อมูลทางการบัญชีเพื่อการบริหารงานบ้าง แต่ยังไม่
ได้สังเกตเห็นความสำคัญของรายงานทางการบัญชีเท่าใดนัก ฝ่ายจัดการมีความเห็นว่า ข้อมูล
ที่ต้องการทราบสามารถดูจากสมุดบัญชีแยกประเภททั่วไปโดยตรง เพราะบางครั้งการอ่านจาก
รายงานทางการบัญชียังไม่เข้าใจมากนัก

สำหรับคณะกรรมการดำเนินการของสหกรณ์ยังไม่มีความเข้าใจในรายงานทางการบัญชี
เท่าใดนัก โดยส่วนใหญ่ทราบเพียงว่า งบกำไรขาดทุนทำให้ทราบว่าสหกรณ์มีกำไรหรือขาดทุน
และงบดุลทำให้ทราบฐานะการเงิน แต่ไม่มีความรู้ความสามารถเพียงพอในการวิเคราะห์ราย
งานทางการบัญชีเพื่อประโยชน์ในการวางแผนและควบคุมการดำเนินงานสหกรณ์ได้อย่างเต็มที่

4.5.1.2 ปัญหาที่เกิดจากความเพียงพอของข้อมูลจากรายงานทางการบัญชี
นอกจากปัญหาที่เกิดจากฝ่ายจัดการและฝ่ายบริหารมีความรู้ความสามารถไม่เพียงพอในการวิเคราะห์
รายงานทางการบัญชีแล้ว ปัญหาอีกประการหนึ่งคือรูปแบบของรายงานทางการบัญชีมีลักษณะที่เข้าใจ
ยาก คือ งบทดลองประจำเดือน คณะกรรมการดำเนินการที่ไม่เคยผ่านการอบรมด้านการเงิน
และการบัญชีมาก่อน จะไม่เข้าใจวิธีการอ่านงบทดลองประจำเดือน และรายการบัญชีในงบการ
เงินบางรายการ ทำให้อ่านแล้วไม่เข้าใจเนื่องจากเป็นศัพท์ทางบัญชีมากเกินไป

4.5.1.3 ปัญหาที่เกิดจากความถี่ของรายงานทางการบัญชีที่ได้รับ
สำหรับผู้จัดการและคณะกรรมการดำเนินการที่สามารถอ่านรายงานทางการบัญชีได้เข้าใจบ้าง
มีความเห็นว่า รายงานทางการบัญชีที่ได้รับในปัจจุบันนั้น น่าจะได้รับการย่อครั้งขึ้น คืองบการเงิน
ประจำงวดไตรมาสหรือประจำงวด 6 เดือน ซึ่งจะช่วยให้ทราบฐานะทางการเงินและผลการ
ดำเนินงานในระหว่างปี เพื่อนำมาปรับปรุงการดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนงานที่กำหนดไว้

4.5.2 กรมส่งเสริมสหกรณ์ (สำนักงานสหกรณ์อำเภอ)

ปัญหาจากการใช้รายงานทางการบัญชีของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมงานสหกรณ์มีดังนี้

4.5.2.1 ปัญหาที่เกิดจากความไม่เพียงพอของข้อมูลจากรายงานทางการเงิน
บัญชี เจ้าหน้าที่ส่งเสริมงานสหกรณ์บางรายมีความคิดเห็นว่า ควรมีการอธิบายรายการบางรายการในงบการเงินที่เป็นศัพท์ทางบัญชีมากเกินไป เช่น สินทรัพย์หมุนเวียน หนี้สินหมุนเวียน เป็นต้น

นอกจากนี้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมสหกรณ์บางรายมีปัญหาเกิดจากการใช้งบทดลองประจำเดือน ควรมียุทธศาสตร์ที่จะให้ข้อมูลมากกว่านี้ เช่น รายละเอียดเกี่ยวกับรายการขายสินค้า การวิเคราะห์อายุลูกหนี้เงินกู้ และจำนวนที่ค้างชำระแต่ละเดือน เป็นต้น

4.5.2.2 ปัญหาที่เกิดจากความถี่ของรายงานทางการเงินที่ได้รับ
 เจ้าหน้าที่ส่งเสริมสหกรณ์บางราย มีความเห็นว่า ต้องการรายงานทางการเงินบัญชีบางรายงานในระยะเวลาที่มีความถี่มากขึ้น คือ งบการเงินประจำงวดไตรมาสและประจำงวด 6 เดือน จะทำให้ทราบผลการดำเนินงานและฐานะการเงิน เพื่อนำมาปรับปรุงและส่งเสริมงานสหกรณ์ได้ตามแผนงาน

4.5.3 กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ (สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ประจำจังหวัด)

ผู้ปฏิบัติงานตรวจสอบบัญชีของสหกรณ์การเกษตร ซึ่งมีฐานะเป็นผู้สอบบัญชีสหกรณ์ด้วยนั้น มีปัญหาจากการใช้รายงานทางการเงินบัญชีดังนี้

4.5.3.1 ปัญหาที่เกิดจากความเพียงพอของข้อมูลจากรายงานทางการเงินบัญชี
 ผู้สอบบัญชีสหกรณ์บางรายมีความเห็นว่า สหกรณ์ควรมีการเปิดเผยข้อมูลทางการเงินบัญชี และนโยบายการบัญชีในหมายเหตุประกอบงบการเงิน เพื่อให้ผู้ใช้รายงานทางการเงินบัญชีสามารถเข้าใจข้อมูลต่างๆ ได้ง่ายขึ้น

4.5.3.2 ปัญหาที่เกิดจากความถี่ของรายงานทางการเงินที่ได้รับ
 ผู้สอบบัญชีสหกรณ์บางรายมีความคิดว่า รายงานทางการเงินบัญชีบางรายงานน่าจะได้รับการปรับปรุงขึ้น คือ งบการเงินประจำงวดไตรมาสและงวด 6 เดือน ทำให้ทราบผลการดำเนินงานและฐานะทางการเงินของสหกรณ์เพื่อประกอบการตรวจสอบบัญชี

4.5.3.3 ปัญหาที่เกิดจากพนักงานบัญชีของสหกรณ์ พนักงานบัญชีของสหกรณ์มีการหมุนเวียนออกงานบ่อยครั้งซึ่งอาจจะมีสาเหตุจากค่าตอบแทนน้อย ทำให้การทำงานด้านบัญชีไม่ต่อเนื่อง เป็นผลให้การบันทึกบัญชีไม่เป็นปัจจุบัน และพนักงานบัญชีเข้ามาทำงานใหม่ยังไม่มีประสบการณ์และจัดทำงบการเงินไม่ได้

4.5.4 เจ้าหนี้เงินกู้

เจ้าหนี้เงินกู้ คือ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และกรมส่งเสริมสหกรณ์มีปัญหาที่เกิดจากการใช้รายงานทางการเงินการบัญชีดังนี้

4.5.4.1 ปัญหาที่เกิดจากความเพียงพอของข้อมูลจากรายงานทางการเงินการบัญชี
เจ้าหนี้เงินกู้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับรายงานทางการเงินการบัญชีคือ งบทดลองประจำเดือนว่าควรมีการจัดหมวดหมู่บัญชีตามที่กรมส่งเสริมสหกรณ์ได้กำหนดไว้ นอกจากนี้ค่าใช้จ่ายดำเนินงานควรมีการจัดสรรเข้าไปในแต่ละธุรกิจให้ถูกต้อง เพื่อที่จะสามารถวัดผลการดำเนินงานได้อย่างถูกต้อง

นอกจากนี้เจ้าหนี้เงินกู้ยังต้องการรายงานการวิเคราะห์ลูกหนี้เงินกู้ทุกงวด 3 เดือนเพิ่มเติมเพื่อประโยชน์ในการติดตามและพิจารณาเงินกู้

4.5.4.2 ปัญหาที่เกิดจากความถี่ของรายงานทางการเงินการบัญชีที่ได้รับ
เจ้าหนี้เงินกู้ต้องการได้รับรายงานทางการเงินการบัญชีบางรายการบ่อยครั้งขึ้นคือ งบการเงินประจำงวดไตรมาส เพื่อประกอบการพิจารณาเงินกู้

ปัญหาที่เกิดจากผู้ใช้รายงานทางการเงินการบัญชีแต่ละกลุ่มสามารถสรุปได้ดังนี้ ฝ่ายบริหารของสหกรณ์ยังไม่สามารถวิเคราะห์ข้อมูลทางการเงินการบัญชีเพื่อใช้ประโยชน์ในการบริหารงานมากนัก สำหรับกลุ่มผู้ใช้อื่นๆ มีลักษณะปัญหาที่คล้ายคลึงกัน คือ ต้องการได้รับรายงานทางการเงินการบัญชีที่มีข้อมูลที่มีรายละเอียดเพิ่มเติมขึ้น และโดยส่วนใหญ่ต้องการงบการเงินระหว่างกาลเพิ่มเติม ซึ่งจะช่วยให้ทราบผลการดำเนินงานและฐานะการเงินของสหกรณ์ได้ในระยะเวลาที่บ่อยครั้งขึ้น

จากการสรุปผลการศึกษาแสดงให้เห็นถึงสภาพการจัดทำบัญชีและการใช้รายงานทางการเงินการบัญชีในสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดเชียงใหม่ พร้อมทั้งชี้ให้เห็นถึงปัญหาที่เกิดจากสภาพการจัดทำบัญชี

และการใช้รายงานทางการบัญชีแล้วนั้น เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์แก่สหกรณ์การเกษตรในจังหวัด เชียงใหม่ ทำให้มีการจัดทำบัญชีเป็นไปตามระบบบัญชีที่สหกรณ์การเกษตรกำหนดไว้ และเหมาะสม กับสภาพการดำเนินธุรกิจ รวมทั้งผู้ใช้รายงานทางการบัญชีแต่ละกลุ่มได้ใช้รายงานทางการบัญชี ตามความต้องการ และเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ตรงตามวัตถุประสงค์การใช้ประโยชน์อย่างแท้จริง ผู้ศึกษาจึงขอเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหา ดังต่อไปนี้

4.6 ข้อเสนอแนะในการจัดทำบัญชีและรายงานทางการบัญชี

4.6.1 การสรรหาพนักงานที่มีความรู้ความสามารถ

สหกรณ์ขนาดกลางและขนาดเล็กควรมีการสรรหาพนักงานที่มีความรู้ความสามารถและความ ชำนาญเหมาะสมตรงกับงานในหน้าที่ เช่น พนักงานบัญชีควรรับสมัครบุคคลที่จบสาขาบัญชีมาโดยตรง เป็นต้น เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น นอกจากนี้สหกรณ์ควรจัดให้พนักงาน เข้ารับการอบรมด้านการเงินการบัญชีจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย เป็นต้น เพื่อให้พนักงานได้มีโอกาสพัฒนาความรู้ยิ่งขึ้นและสามารถนำความรู้ที่ได้รับมาใช้กับงานในหน้าที่ ตลอดจนปรับปรุงการปฏิบัติงานให้ดีขึ้น

4.6.2 กำหนดให้มีการจัดทำคู่มือในการปฏิบัติงาน

แม้ว่าโดยส่วนใหญ่สหกรณ์จะมีการถือใช้ระเบียบฯ ซึ่งจะครอบคลุมการปฏิบัติงานใน ธุรกิจต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นธุรกิจการเงิน ธุรกิจการซื้อ ธุรกิจการขาย ฯลฯ รวมทั้งมีคู่มือระบบ บัญชีสหกรณ์การเกษตรที่กำหนดโดยกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ซึ่งสหกรณ์สามารถนำมาปรับใช้ให้ เหมาะสมกับสภาพธุรกิจของสหกรณ์แล้วก็ตาม แต่พนักงานของสหกรณ์โดยส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจใน ระบบบัญชีและระเบียบฯ เพื่อการปฏิบัติเรื่องดังกล่าวเพียงพอ ดังนั้นสหกรณ์ควรมีการกำหนด ให้มีการจัดทำคู่มือในการปฏิบัติงาน ซึ่งจะประกอบไปด้วยส่วนที่สำคัญ ดังนี้

- วัตถุประสงค์ของสหกรณ์ เพื่อให้ทราบว่สหกรณ์ตั้งขึ้นมาเพื่อประกอบการใดและ นโยบายทั่วไปของสหกรณ์มีว่าอย่างไร
- ผังการจัดสายงานของสหกรณ์ เพื่อให้ทราบว่าแผนกต่าง ๆ ของสหกรณ์นั้นมีการ แบ่งส่วนอย่างไร พร้อมทั้งระบุหน้าที่และความรับผิดชอบของแต่ละหน่วยงาน
- ระบบบัญชีของสหกรณ์ ซึ่งประกอบด้วยผังบัญชี รหัสบัญชี เอกสารทางการบัญชี และ

วิธีการปฏิบัติงานในแต่ละธุรกิจ เพื่อให้ทราบถึงวิธีการปฏิบัติในแต่ละธุรกิจว่าหน่วยงานใดควรมีหน้าที่ใด เช่น การจ่ายเงินกู้ การสั่งซื้อสินค้า เป็นต้น มีการอธิบายงานแต่ละด้าน พร้อมทั้งการจัดทำเอกสารทางการบัญชีต่าง ๆ ด้วย

- การจัดทำรายงานทางการบัญชี เพื่อให้ทราบถึงรายงานทางการบัญชีที่สหกรณ์ต้องจัดทำทั้งรายงานทางการบัญชีตามที่กฎหมายกำหนดและรายงานทางการบัญชีเพื่อประโยชน์ทางการบริหาร

- นโยบายการบัญชี เพื่อให้ทราบถึงนโยบายการบัญชีที่สำคัญของสหกรณ์ตามที่ระเบียบกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ว่าด้วยการบัญชีของสหกรณ์ได้กำหนดให้ปฏิบัติ ซึ่งประกอบด้วยเรื่องที่สำคัญ เช่น การรับรู้รายได้และค่าใช้จ่าย การตีราคาสินค้าคงเหลือ การคำนวณค่าเสื่อมราคาสินทรัพย์ถาวร เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้ผู้จัดทำบัญชีได้เข้าใจและยึดถือเป็นแนวปฏิบัติต่อไป

การจัดให้มีคู่มือในการปฏิบัติงานของแต่ละสหกรณ์นั้น จะลดปัญหาสำหรับสหกรณ์ที่มีพนักงานหมุนเวียน เข้าออกบ่อยครั้งซึ่งทำให้การทำงานไม่ต่อเนื่อง เมื่อสหกรณ์ได้กำหนดคู่มือการปฏิบัติขึ้นก็ถือใช้แล้วพนักงานจะทราบหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติและความรับผิดชอบของตนได้

แต่อย่างไรก็ตามเมื่อได้มีการกำหนดคู่มือการปฏิบัติงานแล้ว สหกรณ์ควรมีการซักซ้อมและให้พนักงานได้มีความเข้าใจในการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ ตามที่คู่มือในการปฏิบัติได้กำหนดไว้ พร้อมทั้งคณะกรรมการดำเนินการตรวจวัดชั้นให้พนักงานได้ปฏิบัติตามคู่มือและระเบียบที่กำหนดไว้ เพื่อให้สหกรณ์มีวิธีปฏิบัติตามที่กำหนดไว้ในแต่ละด้าน มีการจัดทำบัญชีและรายงานทางการบัญชีตามที่ระบบบัญชีได้กำหนดและเสนอแนะไว้ ไม่ว่าจะเป็นการจัดทำรายงานทางการบัญชีทั้งที่ตามกฎหมายกำหนดหรือรายงานทางการบัญชีเพื่อประโยชน์ทางการบริหาร

4.6.3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติทางการบัญชีในแต่ละธุรกิจของสหกรณ์

ตามที่คุณศึกษาได้สรุปผลการศึกษารวมทั้งชี้ให้เห็นถึงปัญหาของวิธีปฏิบัติทางการบัญชีในแต่ละธุรกิจของสหกรณ์ที่ทำการศึกษา ซึ่งไม่เป็นไปตามระบบบัญชีที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์กำหนดนั้น เพื่อให้การดำเนินงานของสหกรณ์มีความรัดกุมมากยิ่งขึ้น จึงขอเสนอแนะวิธีปฏิบัติทางการบัญชีในแต่ละธุรกิจดังต่อไปนี้

4.6.3.1 การแก้ไขปรับปรุงการแบ่งแยกหน้าที่และกำหนดความรับผิดชอบของพนักงาน ระบบบัญชีสหกรณ์การเกษตรได้กำหนดขึ้นโดยครอบคลุมถึงการควบคุมภายในของ

สหกรณ์การเกษตร และส่วนที่สำคัญของการควบคุมภายใน คือ การแบ่งแยกหน้าที่และการกำหนด ความรับผิดชอบให้ชัดเจน ซึ่งจะนำไปสู่การดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพในทุก ๆ ด้าน ดังนั้น สหกรณ์ควรกำหนดให้มีการแบ่งแยกหน้าที่และความรับผิดชอบ ไม่ให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งรับผิดชอบ งานใดตั้งแต่ต้นจนจบกระบวนการ โดยกำหนดการแบ่งแยกหน้าที่และความรับผิดชอบนั้น อาจกระทำ ได้ในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้ แยกผู้มีหน้าที่ดูแลทรัพย์สินออกจากผู้มีหน้าที่บันทึกบัญชี แยกผู้มีอำนาจ อนุมัติออกจากผู้รักษาทรัพย์สิน หรือการแยกผู้รับผิดชอบในด้านปฏิบัติการออกจากผู้รับผิดชอบในการ บันทึกรายการ

สำหรับสหกรณ์ขนาดกลางและขนาดเล็ก ซึ่งมีจำนวนบุคลากรน้อยไม่เพียงพอกับปริมาณ ธุรกิจ และไม่สามารถจัดจ้างพนักงานเพิ่มเติมได้ เนื่องจากมีข้อจำกัดเกี่ยวกับทุนดำเนินงาน จึงไม่สามารถแบ่งแยกหน้าที่ความรับผิดชอบพนักงานออกจากกัน อาจได้รับการชดเชยโดยการควบคุมจากคณะกรรมการดำเนินการอย่างใกล้ชิด เพื่อเป็นการตรวจสอบการปฏิบัติงานของ พนักงานอีกชั้นหนึ่ง

4.6.3.2 การกำหนดเอกสารทางการบัญชีและสมุดบัญชี การกำหนด เอกสารทางการบัญชีและสมุดบัญชีที่ควรมีการปรับปรุง เพื่อให้การปฏิบัติงานรัดกุมมากขึ้นคือการซื้อ สินค้า สหกรณ์ควรจัดทำใบสั่งซื้อสินค้าพร้อมทั้ง เสนอให้ผู้มีอำนาจอนุมัติก่อนการสั่งซื้อแต่ละครั้ง สำหรับการรับของ สหกรณ์ควรจัดทำใบรับสินค้าเป็นหลักฐานการรับสินค้าและนำไปเปรียบเทียบกับใบสั่งซื้อสินค้าเพื่อตรวจสอบว่าสินค้าที่ได้รับนั้นครบถ้วนตามใบสั่งซื้อ นอกจากนี้สำเนาใบรับสินค้า ควรมีเพียงพอที่จะใช้เป็นหลักฐานส่งให้แก่พนักงานที่เกี่ยวข้อง โดยส่งให้ผู้ทำหน้าที่ตรวจรับสินค้า เป็นหลักฐานการรับสินค้า และส่งให้พนักงานบัญชีเป็นหลักฐานในการบันทึกบัญชีซื้อสินค้า ทั้งยังเป็น การแก้ไขข้อบกพร่องจากการที่พนักงานบัญชีบันทึกรายการจากการบอกกล่าวของพนักงานการตลาด

4.6.3.3 หลักและวิธีปฏิบัติทางการบัญชีในแต่ละธุรกิจ

4.6.3.3.1 ธุรกิจการรับฝากเงิน สหกรณ์ควรมีการกำหนด หน้าที่และความรับผิดชอบของพนักงานที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับเงินรับฝากจะออมทรัพย์ โดยผู้ที่ทำหน้าที่รับฝากไม่ควรทำหน้าที่ควบคุมบัญชีย่อย นอกจากนี้การรับฝากนอกสำนักงานแต่ละครั้งควรมีการ กำหนดเวลาสถานที่ที่ทำการรับฝากให้แน่นอนและมีการแจ้งให้สมาชิกทราบล่วงหน้า ในการรับ เงินฝากต้องมีหลักฐานการรับเงินทุกครั้ง โดยบันทึกรายการในสมุดคู่ฝากและลงลายมือชื่อของ ผู้รับเงินเป็นหลักฐาน พร้อมทั้งมอบสมุดคู่ฝากให้สมาชิกไม่ควรนำมาเก็บรักษาไว้ที่สำนักงานสหกรณ์

4.6.3.3.2 ธุรกิจการให้เงินกู้ การจ่ายเงินกู้เป็นเงินสดและอุปกรณ์การเกษตร สหกรณ์ควรบันทึกรายการโดยการโอนบัญชีมากกว่าการลงบัญชีในสมุดเงินสด เพราะจะทำให้รายการเงินสดปรากฏยอดเงินด้านรายรับและรายจ่ายสูงกว่าความเป็นจริง การบันทึกรายการเช่นเดียวกับการรับชำระหนี้ด้วยผลผลิตซึ่งตามระบบบัญชีที่กำหนดได้เสนอแนะให้บันทึกรายการโดยการโอนบัญชีเช่นกัน นอกจากนี้สหกรณ์ควรจัดทำใบรับมอบผลผลิตให้สมาชิกเป็นหลักฐานการรับชำระหนี้เงินกู้ด้วยผลผลิต ซึ่งมีรายละเอียดเกี่ยวกับการซื้อผลผลิต การหักหนี้เงินกู้ การคำนวณดอกเบี้ย รวมทั้งจำนวนเงินสุทธิที่สมาชิกได้รับเพิ่มเติมถ้าจำนวนผลผลิตที่รวบรวมขึ้นมากกว่าหนี้เงินกู้ ซึ่งยอมให้รายละเอียดต่าง ๆ ตรงความเป็นจริงมากกว่าการที่สหกรณ์จัดทำแต่เพียงใบรับผลผลิตและใบเสร็จรับเงิน สมาชิกจะทราบรายละเอียดที่ชัดเจนว่าหลังจากการหักหนี้เงินกู้แล้วได้รับเงินสดเพิ่มเติมในจำนวนเท่าใดด้วย

4.6.3.3.3 ธุรกิจการซื้อ สหกรณ์ควรมีการกำหนดวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการสั่งซื้อสินค้าและการรับสินค้าให้รัดกุม มีการจัดทำเอกสารเกี่ยวกับการสั่งซื้อสินค้าและการรับสินค้ารวมทั้งมีการอนุมัติให้ถูกต้องตามที่ได้กล่าวรายละเอียดในหัวข้อที่ 4.6.3.2 แล้วนั้น

4.6.3.3.4 ธุรกิจการขาย สหกรณ์ควรกำหนดให้มีการจัดทำบัญชีย่อยเจ้าหน้าที่การค้าผลผลิตเพื่อเป็นหลักฐานในการควบคุมเจ้าหน้าที่ สำหรับสหกรณ์ขนาดเล็กซึ่งพนักงานมีไม่เพียงพอประกอบกับเจ้าหน้าที่มีจำนวนมากและระยะเวลาชำระหนี้คืนเป็นช่วงเวลาที่สั้น อาจจะใช้ใบรับผลผลิตควบคุมเจ้าหน้าที่แทน แต่ต้องมีการกำหนดให้ควบคุมเจ้าหน้าที่ที่ค้างชำระโดยทุกสิ้นเดือนต้องรวบรวมใบรับผลผลิตที่ยังไม่ได้ชำระเงินจัดทำรายละเอียดเจ้าหน้าที่การค้าผลผลิตรวมทั้งเปรียบเทียบยอดรวมให้ถูกต้องตรงตามบัญชีคุมยอดด้วย

สำหรับการบันทึกรายการในทะเบียนคุมผลผลิตควรมีการแยกประเภท ชนิด ราคาทุนของผลผลิตให้ชัดเจน เนื่องจากผลผลิตที่คงเหลือมีจำนวนมากไม่สามารถตรวจนับได้เมื่อสิ้นปีทางบัญชีจะใช้จำนวนผลผลิตคงเหลือตามทะเบียนคุมผลผลิต ฉะนั้นทะเบียนคุมผลผลิตต้องมีรายละเอียดให้ชัดเจนเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องที่สุด

4.6.3.3.5 ธุรกิจการแปรรูป ในระหว่างปีสหกรณ์ไม่ได้มีการบันทึกบัญชีต้นทุนสินค้าขายจะทราบต้นทุนสินค้าขายจากงบการเงินเมื่อสิ้นปีทางบัญชี ทำให้สหกรณ์

ไม่ทราบข้อมูลเกี่ยวกับต้นทุนสินค้าที่จะนำไปควบคุมการดำเนินงานและกำหนดราคาต้นทุนสินค้าสำเร็จรูป ทำให้สหกรณ์ที่มีการแปรรูปมีต้นทุนการผลิตที่ค่อนข้างสูง

ดังนั้นสหกรณ์ที่มีการแปรรูปควรมีการกำหนดให้มีการจัดบันทึกต้นทุนสินค้าให้รัดกุมแทนที่จะทราบต้นทุนสินค้าขายเมื่อสิ้นปีบัญชีดังเช่นในปัจจุบัน โดยมีการจัดทำใบเบิกวัตถุดิบทุกครั้งที่มีการเบิกจ่ายวัตถุดิบเพื่อใช้ในการผลิต มีการจัดบันทึกเกี่ยวกับค่าแรงโดยจัดบันทึกเวลาทำงานของคนงานในแต่ละวันที่ทำการผลิต สำหรับค่าใช้จ่ายโรงงานควรมีการกำหนดอัตราค่าใช้จ่ายจัดสรรไว้ เนื่องจากสหกรณ์มีแผนกที่ทำการผลิตเพียงแผนกเดียว การกำหนดอัตราค่าใช้จ่ายโรงงานจัดสรรอาจทำได้โดยการประมาณค่าใช้จ่ายโรงงานทั้งหมดสำหรับงวดหนึ่งและหารด้วยชั่วโมงแรงงานในงวดนั้น นอกจากนี้สหกรณ์ควรจัดทำรายงานเกี่ยวกับการแปรรูปเพื่อเสนอให้คณะกรรมการดำเนินการเป็นประจำทุกเดือนด้วย ซึ่งจะช่วยให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับผลิตผลที่ทำการแปรรูป จากข้อมูลที่ได้รับจะสามารถกำหนดราคาสินค้าสำเร็จรูปได้อย่างถูกต้องรวมทั้งนำไปควบคุมต้นทุนการผลิตต่อไป

4.6.3.3.6 ธุรกิจส่งเสริมการเกษตรและการให้บริการ

สหกรณ์ควรกำหนดวิธีปฏิบัติทางการบัญชีตามที่ระบบบัญชีได้เสนอแนะไว้ เมื่อมีการให้บริการเป็นเงิน เชื้อควรมีการบันทึกรายการในทันทีรวมทั้งบันทึกรายการลูกหนี้การให้บริการด้วย เพื่อให้ข้อมูลเป็นไปโดยถูกต้องตามความเป็นจริงของการเกิดรายการขึ้น

4.6.3.3.7 วิธีปฏิบัติทางการบัญชีเกี่ยวกับธุรกิจทั่วไป

- **ทุนเรือนหุ้น** สหกรณ์ควรกำหนดให้มีการควบคุมภายในเกี่ยวกับการจ่ายเงินให้รัดกุม โดยการจ่ายคืนค่าหุ้นนั้นไม่ควรให้มีการจัดทำใบเบิกเงินให้สมาชิกลงลายมือชื่อล่วงหน้า สมาชิกจะลงลายมือชื่อได้เมื่อได้รับเงินแล้วเท่านั้นและก่อนการจ่ายเงินแต่ละครั้งควรมีการอนุมัติจากผู้มีอำนาจก่อน

- **สินทรัพย์ถาวร** สหกรณ์ควรมีการกำหนดรายจ่ายที่เป็นทุนและค่าใช้จ่ายประจำ โดยกำหนดวงเงินขั้นต่ำสุดของรายจ่ายที่เป็นทุนไว้ซึ่งจะเป็นจำนวนเท่าใดนั้นย่อมขึ้นอยู่กับขนาดและทุนดำเนินงานของสหกรณ์ การที่สหกรณ์มีการกำหนดวงเงินขั้นต่ำของรายจ่ายที่เป็นทุน จะเป็นแนวทางในการบันทึกบัญชีสินทรัพย์ของพนักงานบัญชีโดยไม่ต้องเสียเวลาในการพิจารณาว่ารายจ่ายใดควรเป็นรายจ่ายที่เป็นทุนหรือค่าใช้จ่ายประจำ

สำหรับสหกรณ์บางแห่งซึ่งส่วนใหญ่เป็นสหกรณ์ขนาดกลางและขนาดเล็กที่บันทึกรายการในบัญชีย่อยและทะเบียนต่าง ๆ ไม่เป็นปัจจุบันและไม่มีการตรวจสอบโดยการเปรียบเทียบยอดรวมของบัญชีย่อยให้ถูกต้องตรงกับบัญชีคุมยอดเป็นประจำอย่างสม่ำเสมอ ผู้จัดการของสหกรณ์ควรควบคุมดูแลพนักงานจัดทำบัญชีให้เป็นปัจจุบัน รวมทั้งหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องควรมีบทบาทในการเสนอแนะให้สหกรณ์กำหนดวิธีควบคุมทางบัญชีด้วย

4.6.4 การตรวจสอบภายใน

สหกรณ์การเกษตรควรมีการจัดจ้างผู้ตรวจสอบภายในจากผู้ที่มีความรู้ความสามารถ เพื่อเป็นการตรวจสอบการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามที่ได้กำหนดไว้ ทั้งยังทำให้ผู้ปฏิบัติงานได้ปฏิบัติงานด้วยความระมัดระวังอย่างต่อเนื่องอีกด้วย อย่างไรก็ตามสำหรับการจัดจ้างผู้ตรวจสอบภายในนี้ สหกรณ์ที่มีความสามารถจัดจ้างได้มีแต่เพียงสหกรณ์ขนาดใหญ่เท่านั้น สำหรับสหกรณ์ขนาดกลางและสหกรณ์ขนาดเล็กอาจกำหนดให้คณะกรรมการดำเนินการทำหน้าที่ควบคุมดูแลการปฏิบัติงานของพนักงานอีกระดับหนึ่ง เนื่องจากสหกรณ์ขนาดกลาง และสหกรณ์ขนาดเล็กต่างมีข้อจำกัดต่าง ๆ เช่น ไม่มีทุนดำเนินการที่จะจัดจ้างได้ หรือบางสหกรณ์ตั้งอยู่ในอำเภอที่ห่างไกลการจัดจ้างบุคคลที่สามารถทำหน้าที่ตรวจสอบภายในได้ย่อมเป็นไปได้โดยลำบาก

4.6.5 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดทำรายงานทางการบัญชี

4.6.5.1 การฝึกอบรมผู้จัดทำบัญชีในการจัดทำรายงานทางการบัญชี

ผู้จัดทำบัญชีของสหกรณ์บางแห่งยังไม่สามารถจัดทำรายงานทางการบัญชีได้ หรือแม้แต่ผู้จัดทำบัญชีที่จัดทำรายงานทางการบัญชีได้แต่ก็ยังจัดทำได้ไม่ครบถ้วนตามที่ระบบบัญชีได้มีการกำหนดไว้ หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องควรให้การศึกษาอบรมเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว รวมทั้งระบบบัญชีสหกรณ์การเกษตรทั้งหมด เพื่อให้พนักงานบัญชีมีความเข้าใจที่ถูกต้องและสามารถจัดทำรายงานทางการบัญชีได้

4.6.5.2 ฝ่ายบริหารและหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องควรมีบทบาทในการจัดทำรายงานทางการบัญชีโดยสม่ำเสมอ ฝ่ายบริหารและหน่วยงานราชการควรเข้ามามีบทบาท โดยกระตุ้นเตือนให้ผู้จัดทำบัญชีมีการจัดทำรายงานทางการบัญชีโดยสม่ำเสมอเพราะจะทำให้สหกรณ์ได้รับข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการบริหาร และเป็นผลดีต่อสหกรณ์ทั้งสิ้นไม่ว่าจะเป็น

การจัดทำรายงานทางการเงินการบัญชีตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งการที่สหกรณ์สามารถจัดทำงบการเงินประจำปีให้เสร็จเรียบร้อยโดยเร็วเพื่อรอรับการตรวจสอบประจำปีจากผู้สอบบัญชีนั้น จะช่วยให้ผู้สอบบัญชีลดเวลาการตรวจสอบบัญชีลง และสหกรณ์สามารถประชุมใหญ่สามัญประจำปีได้เร็วขึ้น ทำให้สมาชิกทราบผลการดำเนินงานของสหกรณ์ได้เร็วขึ้นด้วย

สำหรับบางสหกรณ์ที่ยังไม่ได้จัดทำรายงานทางการเงินการบัญชี เพื่อประโยชน์ในการบริหารหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องควรชี้แนะความสำคัญของรายงานดังกล่าวและข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการบริหารงานที่สหกรณ์จะได้รับ นอกจากนี้การจัดทำรายงานควรมีรูปแบบตามที่ระบบบัญชีสหกรณ์การเกษตรได้เสนอแนะ ผู้จัดทำบัญชีควรศึกษาเพื่อให้เข้าใจถึงรูปแบบในการจัดทำรายงานทางการเงินการบัญชีแต่ละรายงานตามที่ระบบบัญชีสหกรณ์ได้เสนอแนะไว้ ถ้าสหกรณ์สามารถจัดทำรายงานต่างๆ ได้ตามแบบที่เสนอแนะจะได้รับประโยชน์จากรายงานแต่ละรายงานเพิ่มขึ้น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.6.5.2.1 รายงานฐานะเงินสดประจำวัน รายงานฐานะเงินสดประจำวันควรแสดงให้เห็นจำนวนเงินสดที่สหกรณ์ใช้จ่ายและได้รับในแต่ละวัน รายละเอียดดังกล่าวจะช่วยให้ผู้ใช้ประโยชน์จากรายงานทางการเงินการบัญชีนำมาใช้ในการวางแผนการเงิน ความคุมการรับ-จ่าย และการเก็บรักษาเงินสดของสหกรณ์ นอกจากนี้ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งที่มาและใช้ไปของเงินสดประจำวันยังเป็นประโยชน์ในการประมาณการใช้เงินสดให้เพียงพอกับความต้องการใช้ในแต่ละวันของสหกรณ์ด้วย

4.6.5.2.2 งบทดลองประจำเดือน โดยส่วนใหญ่สหกรณ์ได้จัดทำงบทดลองประจำเดือนตามรูปแบบที่ระบบบัญชีสหกรณ์ได้เสนอแนะไว้ กล่าวคือเป็นงบทดลอง 6 ช่องใช้ประกอบกับบัญชีรับ-จ่ายประจำเดือน โดยงบทดลอง 6 ช่อง จะแสดงให้เห็นยอดคงเหลือแต่ละบัญชีมาจากเดือนก่อน ความเคลื่อนไหวของรายการบัญชีที่เกิดขึ้นในระหว่างเดือน และยอดคงเหลือ ณ วันสิ้นเดือน แต่ในส่วนที่สหกรณ์ยังไม่จัดทำให้เป็นไปตามระบบบัญชี คือ งบทดลองที่จัดทำยังไม่มีการจัดเรียงรายการบัญชีให้เป็นหมวดหมู่ ตั้งแต่ สินทรัพย์ หนี้สิน ทุน รายได้ และค่าใช้จ่าย เพื่อให้ผู้ใช้ประโยชน์จากรายงานทางการเงินการบัญชีสามารถอ่านและเข้าใจในงบทดลองได้ง่ายขึ้น

สำหรับประโยชน์ที่ผู้ใช้รายงานทางการเงินการบัญชีจะได้รับจากการจัดทำงบทดลองตามรูปแบบที่ระบบบัญชีได้เสนอแนะไว้นั้น จะทำให้ทราบเหตุการณ์ทางธุรกิจที่เกิดขึ้นระหว่างเดือนและแสดง

ผลการดำเนินงานสะสมตั้งแต่ต้นปีจนถึงปัจจุบัน ซึ่งข้อมูลที่ได้รับผู้ใช้รายงานทางการบัญชีสามารถนำไปวางแผนการปฏิบัติงานในอนาคตและการควบคุมงาน เพราะงบทดลองเป็นรายงานสรุปผลการดำเนินงานสำหรับช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา ดังนั้นข้อมูลปรากฏในงบทดลองสามารถนำไปควบคุมและประเมินผลการดำเนินงานได้ โดยนำมาเปรียบเทียบกับแผนการปฏิบัติงานเพื่อให้ทราบว่าสหกรณ์ได้ปฏิบัติตามแผนงานหรือไม่เพียงใด นอกจากนี้ข้อมูลในงบทดลองยังนำมาใช้ประเมินผลการทำงานในระยะสั้น ๆ คือ ช่วงหนึ่งเดือนได้เป็นอย่างดี การบริหารงานที่มีการประเมินผลงานตลอดเวลาจะสามารถปรับปรุงการดำเนินงานให้ทันต่อเหตุการณ์และเป็นไปตามแผนงานที่กำหนดไว้

4.6.5.2.3 งบการเงินประจำงวดไตรมาส งบการเงินประจำงวดไตรมาสที่สหกรณ์จัดทำประกอบด้วย งบดุล และงบกำไรขาดทุน มีรูปแบบเช่นเดียวกับงบการเงินประจำปี ไม่ได้แสดงยอดเปรียบเทียบระหว่างไตรมาสเช่นที่ระบบบัญชีสหกรณ์การเกษตรได้เสนอแนะ ดังนั้นเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้ประโยชน์ งบการเงินประจำงวดไตรมาสควรมีรูปแบบที่แตกต่างจากงบการเงินประจำปี ดังนี้

- **งบดุล** การแสดงฐานะการเงิน ณ วันสุดท้ายของไตรมาสปัจจุบัน เปรียบเทียบกับวันสุดท้ายของไตรมาสเดียวกันของปีก่อน เช่น งบดุลรายไตรมาส ณ วันที่ 30 มิถุนายน 2532 จะแสดงเปรียบเทียบกับ ณ วันที่ 30 มิถุนายน 2531

- **งบกำไรขาดทุนและรายละเอียดประกอบงบอื่น ๆ** งบกำไรขาดทุนจะแสดงผลการดำเนินงานสำหรับระยะเวลาของงวดไตรมาสปัจจุบัน เปรียบเทียบกับไตรมาสเดียวกันของปีก่อน เช่น งบกำไรขาดทุนสำหรับไตรมาสที่ 2 คือ ตั้งแต่ 1 กรกฎาคม - 30 กันยายน 2532 จะแสดงเปรียบเทียบกับ 1 กรกฎาคม - 30 กันยายน 2531 นอกจากนี้จะแสดงให้เห็นผลสะสมของการดำเนินงานตั้งแต่ไตรมาสแรกมาด้วย โดยแสดงผลการดำเนินงานตั้งแต่วันต้นปีก่อนจนถึงวันสุดท้ายของไตรมาสเดียวกันกับของปีก่อน เช่น ในงบกำไรขาดทุนรายไตรมาสที่ 2 สามารถแสดงยอดสะสมตั้งแต่ 1 เมษายน - 30 กันยายน 2532 เปรียบเทียบกับยอดสะสมของ 1 เมษายน - 30 กันยายน 2531

การจัดทำงบการเงินประจำงวดไตรมาสในรูปแบบตามที่ได้อธิบายไว้ข้างต้น จะช่วยให้ผู้ใช้ประโยชน์จากรายงานทางการบัญชีทราบฐานะการเงินและการดำเนินงานของปีปัจจุบัน

ในระหว่างช่วงไตรมาสแต่ละช่วงรวมถึงผลสะสมมาตั้งแต่ต้นปีจนถึงงวดไตรมาสที่จัดทำ นอกจากนี้ ข้อมูลในงบการเงินประจำงวดไตรมาสยังแสดงให้เห็นการเปรียบเทียบฐานะการเงิน และผลการดำเนินงานของช่วงเวลาเดียวกันในปีก่อนอีกด้วย ซึ่งจะช่วยให้ฝ่ายบริหารและผู้ใช้รายงานทางการบัญชีกลุ่มอื่นๆ เปรียบเทียบว่าการดำเนินงานเท่าที่กระทำอยู่จนถึงวันสิ้นงวดไตรมาสในปัจจุบันกับช่วงเวลาเดียวกันของปีก่อนนั้นมีผลการดำเนินงานเพิ่มขึ้นหรือลดลงเพียงไร นอกจากนี้ ประโยชน์ดังกล่าวแล้ว สหกรณ์สามารถนำข้อมูลจากงบการเงินประจำงวดไตรมาสไปใช้ประโยชน์ในการเปรียบเทียบกับงบประมาณ หรือแผนงานที่สหกรณ์ที่กำหนดเป้าหมายการดำเนินงานไว้ โดยการนำข้อมูลในช่วงปัจจุบันซึ่งเป็นยอดเฉพาะไตรมาสที่จัดทำ และยอดสะสมตั้งแต่ต้นปีจนถึงวันสิ้นงวดไตรมาสปัจจุบัน แสดงข้อมูลดังกล่าวเปรียบเทียบกับตัวเลขตามงบประมาณที่ประมาณการไว้สำหรับช่วงไตรมาสนั้น ๆ รวมทั้งยอดสะสมของการประมาณการตั้งแต่ต้นปีจนถึงวันสิ้นงวดไตรมาส นั้น ซึ่งรายงานดังกล่าว จะทำให้ผู้ใช้ประโยชน์จากรายงานทางการบัญชีทราบว่า ผลการดำเนินงานที่ผ่านมาในระหว่างปีนั้นเป็นไปตามที่คาดการณ์ไว้หรือไม่ สูงหรือต่ำกว่าเพียงใด และควรปรับปรุงแก้ไขอย่างไร เพื่อให้เป็นไปตามที่คาดการณ์ไว้

4.6.5.2.4 รายงานทางการบัญชีอื่นๆ สหกรณ์ควรจัดทำ

รายงานทางการบัญชีอื่นๆ ซึ่งประกอบด้วย รายงานวิเคราะห์รายละเอียดลูกหนี้ และรายงานยอดเจ้าหนี้เงินกู้ การจัดทำรายงานดังกล่าวจะทำให้ทราบข้อมูลที่เป็นประโยชน์ ดังนี้

- **รายงานวิเคราะห์รายละเอียดลูกหนี้** รายงานวิเคราะห์รายละเอียดลูกหนี้ แสดงถึงส่วนประกอบของยอดลูกหนี้ที่ปรากฏในงบดุล โดยแสดงรายชื่อลูกหนี้ ยอดเป็นหนี้คงค้าง โดยแบ่งออกเป็นยอดที่ถึงกำหนดชำระแล้ว และยอดที่ยังไม่ถึงกำหนดชำระ นอกจากนี้ยังวิเคราะห์ระยะเวลายอดค้างชำระด้วย ข้อมูลที่ได้รับจากรายงานวิเคราะห์รายละเอียดลูกหนี้จะเป็นประโยชน์ในการพิจารณาเงินให้กู้แก่สมาชิก และติดตามชำระคืนเงินจากสมาชิกด้วย

- **รายงานยอดเจ้าหนี้เงินกู้** รายงานยอดเจ้าหนี้เงินกู้แสดงยอดคงเหลือค้างจ่ายให้แก่เจ้าหนี้เงินกู้ ณ วันใดวันหนึ่งรวมทั้งการวิเคราะห์ยอดที่จะต้องชำระภายในระยะเวลา 3 เดือนล่วงหน้า ซึ่งประโยชน์จากข้อมูลดังกล่าวจะเป็นแนวทางในการจัดหาเงินสดประจำเดือนและกำหนดแผนการชำระหนี้ โดยไม่กระทบกระเทือนต่อเงินทุนหมุนเวียนของสหกรณ์อีกด้วย

4.7 ข้อเสนอแนะในการใช้ประโยชน์จากรายงานทางการบัญชี

ปัญหาที่เกิดจากการใช้รายงานทางการบัญชีแต่ละกลุ่มเป็นผลที่สืบเนื่องกัน เพื่อแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้นในการใช้รายงานทางการบัญชี จึงควรดำเนินการดังนี้

4.7.1 การศึกษาอบรมสำหรับคณะกรรมการดำเนินการและผู้จัดการ

ปัญหาที่สำคัญในการใช้รายงานทางการบัญชีของฝ่ายบริหารและฝ่ายจัดการ เกิดจาก คณะกรรมการดำเนินการยังมีความรู้ความเข้าใจในการใช้ข้อมูลทางบัญชีในการบริหารงานไม่ เพียงพอ คณะกรรมการดำเนินการต้องการให้มีการศึกษาอบรมเกี่ยวกับการใช้รายงานทางการ บัญชี ดังนั้นจึงควรจัดให้มีการศึกษาอบรมแก่คณะกรรมการดำเนินการและผู้จัดการของสหกรณ์ เพื่อให้มีความรู้ด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้ข้อมูลทางการบัญชีในการบริหารงานของสหกรณ์ ไม่ว่าจะเป็น ระเบียบต่างๆ ของสหกรณ์ การควบคุมภายในที่ดี การวางแผน ควบคุม และ ประเมินผล การบริหารงานโดยวิธียุติธรรม รูปแบบและความจำเป็นที่ต้องมีการจัดทำ บัญชีเงินต่างๆ ความสำคัญและประโยชน์ที่พึงได้รับจากรายงานทางการบัญชีต่างๆ ซึ่งเมื่อ ฝ่ายบริหารและฝ่ายจัดการได้มีความรู้ในเรื่องดังกล่าวจะเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการ บริหารงานของสหกรณ์ได้

4.7.2 การปรับปรุงรูปแบบของรายงานทางการบัญชี

สหกรณ์ควรปรับปรุงรูปแบบของรายงานทางการบัญชีที่ใช้ เพื่อสามารถเสนอข้อมูล ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้รายงานทางการบัญชีแต่ละกลุ่ม โดยจัดทำตามที่กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ได้ เสนอแนะไว้ ระบบบัญชีสหกรณ์การเกษตรจะให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้ได้มากขึ้น สำหรับ รายงานทางการบัญชีบางรายงาน คือ งบทดลองประจำเดือนรูปแบบที่เข้าใจยาก และมีค้ำที่บาง ค้ำที่เป็นค้ำที่ทางบัญชีมากเกินไป ทำให้ผู้ใช้รายงานทางการบัญชีที่ไม่มีพื้นฐานความรู้ทางด้านบัญชี มาก่อนไม่เข้าใจในข้อมูลที่ได้รับนั้น สหกรณ์อาจจะปรับปรุงรูปแบบของรายงานทางการบัญชีประจำ เดือน โดยจัดทำในรูปของรายงานผลการดำเนินงานประจำเดือน จะเป็นรายงานที่สรุปผลการ ปฏิบัติงานประจำเดือนของสหกรณ์ อาจจะประกอบไปด้วย รายละเอียดปริมาณธุรกิจแต่ละด้าน และรายละเอียดต่างๆ ตามที่ฝ่ายจัดการหรือผู้มีหน้าที่ส่งเสริมงานสหกรณ์ต้องการ ซึ่งจะช่วยให้ ผู้ใช้ประโยชน์จากรายงานทางการบัญชีได้รับข้อมูลตามที่ต้องการและสามารถเข้าใจในข้อมูลที่ได ้รับง่ายขึ้น

4.7.3 ความต้องการใช้รายงานทางการบัญชีให้บ่อยครั้งขึ้น

ผู้ใช้รายงานทางการบัญชีแต่ละกลุ่มต่างมีความต้องการใช้รายงานทางการบัญชีบ่อยครั้งขึ้น คือ งบการเงินประจำไตรมาส หรือ งบการเงินประจำงวด 6 เดือน และเจ้าหนี้เงินก็มีความต้องการรายงานวิเคราะห์ลูกหนี้เงินกู้ ซึ่งรายงานฯ ดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของรายงานทางการบัญชีเพื่อประโยชน์ในการบริหารงาน ดังนั้นผู้จัดการและคณะกรรมการดำเนินการจึงควรมีการควบคุมดูแลให้พนักงานได้จัดทำรายงานฯ ดังกล่าวโดยสม่ำเสมอ และเสนอรายงานให้แก่หน่วยงานที่ต้องการ สำหรับพนักงานที่ไม่มีความรู้ความสามารถในการจัดทำรายงานทางการบัญชีควรได้รับการศึกษาอบรมเพิ่มเติม รวมทั้งหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องควรได้เข้ามามีบทบาทในการกำกับแนะนำให้พนักงานจัดทำให้ถูกต้องต่อไป

4.8 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับระบบบัญชีของสหกรณ์การเกษตรที่ใช้ในปัจจุบัน

ผู้ศึกษาขอเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับระบบบัญชีของสหกรณ์การเกษตรที่ทางราชการกำหนดให้สหกรณ์ใช้ในปัจจุบัน ดังนี้

4.8.1 ควรมีการกำหนดรหัสบัญชี

ตามที่ระบบบัญชีสหกรณ์การเกษตรกำหนดผังบัญชีขึ้นใช้ตามรายละเอียดปรากฏในภาคผนวกที่ 5 หน้า 385 แล้วนั้น ผู้ศึกษามีความเห็นว่าการกำหนดรหัสบัญชีเพิ่มเติม ซึ่งจะก่อให้เกิดความสะดวกและรวดเร็วในการการผ่านบัญชีและการจัดทำงบการเงิน นอกจากนี้ยังช่วยในการอ้างอิงหรือใช้เรียกชื่อบัญชีด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับสหกรณ์ที่ต้องการเปลี่ยนจากการบันทึกบัญชีด้วยมือเป็นการบันทึกบัญชีด้วยคอมพิวเตอร์

สำหรับรหัสบัญชีที่เหมาะสมกับสหกรณ์การเกษตรควรเป็นการให้รหัสเป็นช่วง ซึ่งเป็นแบบที่เหมาะสมจะใช้กับบัญชีแยกประเภททั่วไป โดยใช้ตัวเลขแต่มีการตัดตอนเป็นช่วง ๆ ตัวเลขช่วงหนึ่งก็ใช้กับรายการประเภทหนึ่ง ดังนี้

100 - 199	ใช้กับสินทรัพย์
200 - 299	ใช้กับหนี้สิน
300 - 399	ใช้กับทุนของสหกรณ์

- 400 - 499 ใช้กับรายได้
500 - 700 ใช้กับค่าใช้จ่าย¹

4.8.2 ควรมีการจัดทำเอกสารทางการบัญชีเพิ่มเติม

จากระบบบัญชีสหกรณ์การเกษตรที่ได้กำหนดไว้ จะเห็นได้ว่าการขายสินค้าจำนวน เอกสารทางการบัญชีมีน้อยเกินไปทำให้ไม่สามารถแจกจ่ายเพื่อเป็นหลักฐานได้อย่างทั่วถึง คือมี การกำหนดให้มีการจัดทำใบรับเงินขายสินค้าเพียง 3 ฉบับโดยแจกจ่ายดังนี้ ต้นฉบับส่งให้สมาชิก เป็นหลักฐานการรับเงิน ฉบับที่ 2 ส่งให้พนักงานบัญชีเป็นหลักฐานประกอบการบันทึกบัญชีและ ฉบับที่ 3 ติดเล่มไว้ที่พนักงานการตลาด จึงทำให้พนักงานการเงินซึ่งทำหน้าที่รับเงินค่าขายสินค้า ไม่มีหลักฐานเก็บไว้ตรวจสอบการรับเงินประจำวัน ดังนั้นควรมีการจัดทำเอกสารเพิ่มเติมให้ เพียงพอที่จะเป็นหลักฐานแก่พนักงานที่เกี่ยวข้อง ทำให้สามารถตรวจสอบการปฏิบัติงานได้และ การรับเงินเป็นไปอย่างรัดกุมมากยิ่งขึ้นด้วย

4.8.3 การกำหนดเลขที่กำกับแบบรายงานทางการบัญชี

รายงานทางการบัญชีที่กำหนดขึ้นใช้ในปัจจุบันนี้ยังไม่มีการกำหนดเลขที่กำกับ ดังนั้น สหกรณ์ควรมีการกำหนดให้มีเลขที่กำกับแบบรายงานทางการบัญชีตามที่กฎหมายกำหนดและรายงาน ทางการบัญชีเพื่อประโยชน์ในการบริหาร เพื่อป้องกันมิให้ผู้จัดทำรายงานทางการบัญชีและผู้ใช้ รายงานทางการบัญชีเกิดความสับสนในการนำไปใช้ประโยชน์

4.9 ข้อเสนอแนะอื่น

นอกจากข้อเสนอแนะแก่ผู้จัดทำบัญชีและผู้ใช้รายงานทางการบัญชีแล้ว ผู้ศึกษามีข้อ เสนอแนะเพิ่มเติมที่คิดว่าเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานของสหกรณ์คือ สหกรณ์ควรมีผู้ตรวจสอบ กิจการ

ตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พศ.2511 ได้กำหนดให้สหกรณ์อาจมีผู้ตรวจสอบกิจการ ซึ่งที่ประชุมใหญ่เลือกตั้งจากสมาชิกหรือบุคคลภายนอก แต่จากการศึกษาพบว่าไม่มีสหกรณ์ใดที่มี

¹ รายละเอียดเพิ่มเติมดูจากภาคผนวกที่ 5 หน้า 391

การเลือกตั้งผู้ตรวจสอบกิจการ ดังนั้นสมควรถัดสหกรณ์แต่ละสหกรณ์จะได้พิจารณาเลือกตั้งผู้ตรวจสอบกิจการที่มีความรู้ความสามารถเพียงพอในการปฏิบัติงานตรวจสอบ โดยทำการตรวจสอบการเงินการบัญชี ตรวจสอบกิจการ ตรวจสอบการดำเนินงานธุรกิจแต่ละธุรกิจของสหกรณ์ ติดตามผลการดำเนินงานของคณะกรรมการดำเนินการ รายงานผลการตรวจสอบเสนอที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินการเป็นประจำทุกเดือน และเสนอผลการตรวจสอบโดยสรุปประจำปีทางบัญชีนั้น ๆ ต่อที่ประชุมใหญ่สามัญประจำปี จะเห็นได้ว่างานของผู้ตรวจสอบกิจการมิใช่เป็นการตรวจสอบภายใน เพราะไม่อยู่ในบังคับที่จะต้องตรวจสอบตามที่ฝ่ายบริหารต้องการแต่ผู้ตรวจสอบกิจการจะทำการตรวจสอบและเสนอผลการตรวจสอบต่อที่ประชุมใหญ่โดยตรง จึงถือได้ว่าเป็นงานที่มีประโยชน์ในการควบคุมการดำเนินงานของสหกรณ์เป็นอย่างมาก

ข้อเสนอแนะต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นหวังว่าคงจะช่วยให้สหกรณ์การเกษตรในจังหวัดเชียงใหม่มีการจัดทำบัญชีและรายงานทางการเงินการบัญชีที่ให้ข้อมูลซึ่งเป็นประโยชน์ในการบริหารงานแก่ฝ่ายจัดการและฝ่ายบริหารงาน รวมทั้งผู้ใช้ประโยชน์จากรายงานทางการเงินการบัญชีกลุ่มอื่น ๆ ไม่ว่าจะ เป็นหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องและเจ้าหน้าที่เงินกู้ ซึ่งจะได้รับการรายงานทางการเงินการบัญชีตรงตามความต้องการใช้ประโยชน์ เพื่อนำข้อมูลที่ได้รับช่วยพัฒนาและส่งเสริมงานสหกรณ์ต่อไป

4.10 สรุปย่อ

ผลการศึกษาการจัดทำบัญชีและการใช้รายงานทางการเงินการบัญชีของสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดเชียงใหม่สามารถสรุปผล ระบุปัญหาและมีข้อเสนอแนะ ตามตารางดังต่อไปนี้

สรุปรายช้อด

ตอนที่ 1 การจัดทำบัญชีของสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดเชียงใหม่

เรื่อง	สรุปผล	ปัญหา	ข้อเสนอแนะ
1. ลักษณะการดำเนินงานและการบริหารงาน			
1.1 ลักษณะการดำเนินงาน	- สหกรณ์การเกษตรขนาดใหญ่ มีการดำเนินธุรกิจที่ครบวงจร สหกรณ์การเกษตรขนาดกลาง และขนาดเล็กส่วนใหญ่ดำเนินธุรกิจการเงิน ธุรกิจการซื้อ และธุรกิจการขาย	-	-
1.2 การบริหารงาน			
- ฝ่ายบริหารงาน	- ที่ประชุมใหญ่เลือกตั้งคณะกรรมการบริหารงาน โดยเฉลี่ยแต่ละสหกรณ์การเกษตร มีกรรมการ 11 คน	-	
- ฝ่ายจัดการ	- สหกรณ์การเกษตรขนาดใหญ่ มีพนักงานที่เพียงพอกับปริมาณธุรกิจ สหกรณ์การเกษตรขนาดเล็กมีพนักงาน 2-3 คน ไม่เพียงพอกับปริมาณธุรกิจ	- สหกรณ์ส่วนใหญ่กำหนดให้พนักงานคนเดียวปฏิบัติงาน ตั้งแต่ต้นจนจบกระบวนการ สหกรณ์ขนาดกลางและสหกรณ์ขนาดเล็กมีพนักงานไม่เพียงพอ พนักงานแต่ละคนทำหน้าที่หลายด้าน	- สหกรณ์การเกษตรควรมีการแบ่งแยกหน้าที่และความรับผิดชอบ ไม่ให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งควบคุมงานได้โดยตลอด
- ผู้ตรวจสอบภายใน	- ไม่มีสหกรณ์ใดจัดจ้าง		
2. ส่วนประกอบของระบบบัญชี			
2.1 ความรู้ความสามารถของผู้จัดทำบัญชี			

เรื่อง	สรุปผล	ปัญหา	ข้อเสนอแนะ
- ความรู้	- ผู้จัดทำบัญชีของสหกรณ์การเกษตรขนาดใหญ่ มีการศึกษาระดับปริญญาตรี ผู้จัดทำบัญชีของสหกรณ์การเกษตรขนาดกลางและขนาดเล็ก โดยส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับ ปวช. สาขาด้านการบัญชี	- ผู้จัดทำบัญชีของสหกรณ์บางแห่ง ไม่มีพื้นฐานความรู้ด้านบัญชี	- การสรรหาบุคลากรมาทำงานที่ด้านบัญชี ควรระบุว่าจะจบการศึกษาด้านบัญชี
- ความสามารถ ประสบการณ์ การทำงาน	- ผู้จัดทำบัญชีของสหกรณ์การเกษตรขนาดใหญ่ มีประสบการณ์การทำงานมากที่สุด ผู้จัดทำบัญชีของสหกรณ์การเกษตรขนาดเล็ก มีประสบการณ์การทำงานน้อยที่สุด	-	-
- การฝึกอบรม เพิ่มเติมระหว่าง ทำงาน	- ผู้จัดทำบัญชีของสหกรณ์การเกษตรขนาดใหญ่ ส่วนใหญ่เคยผ่านการอบรม ผู้จัดทำบัญชีของสหกรณ์การเกษตรขนาดเล็ก ผ่านการอบรมน้อยที่สุด	-	-
2.2 ระบบบัญชีของสหกรณ์			
- ผังบัญชี	- สหกรณ์การเกษตรแต่ละแห่ง ไม่มีการกำหนดผังบัญชีไว้ล่วงหน้า	- ผู้จัดทำบัญชีมีปัญหาในการวิเคราะห์รายการบัญชีที่เกิดขึ้นใหม่	- สหกรณ์การเกษตรควรมีการกำหนดผังบัญชีไว้ล่วงหน้า
- รหัสบัญชี	- สหกรณ์การเกษตรแต่ละแห่ง ไม่มีการกำหนดรหัสบัญชีไว้ล่วงหน้า	- ผู้จัดทำบัญชี เสียเวลาในการบันทึกรายการบัญชี	- สหกรณ์การเกษตรควรกำหนดรหัสบัญชีขึ้นมาใช้
- เอกสารทางการ บัญชี	- สหกรณ์การเกษตร โดยส่วนใหญ่ กำหนดเอกสารฯ ในแต่ละธุรกิจ เป็นไปตามระบบบัญชีที่กำหนด แต่เอกสารบางประเภทมีสำเนา ไม่เพียงพอที่ใช้เป็นหลักฐานประกอบการลงบัญชี	- ผู้จัดทำบัญชี ไม่มีเอกสารประกอบการบันทึกรายการบัญชี	- สหกรณ์การเกษตรควรจัดทำสำเนาเอกสารเพิ่มเติม

เรื่อง	สรุปผล	ปัญหา	ข้อเสนอแนะ
- สมุดบัญชี	- โดยส่วนใหญ่สหกรณ์การเกษตรกำหนดสมุดบันทึกรายการขึ้นต้นและสมุดบันทึกรายการขึ้นปลายขึ้นใช้ตามระบบบัญชีของสหกรณ์การเกษตร เว้นแต่สมุดรายได้อื่น ค่าบริการ, บัญชีย่อยเจ้าหน้าที่การค้าที่บางสหกรณ์ไม่ได้กำหนดขึ้นใช้	- สหกรณ์การเกษตรไม่ได้จัดทำตามระบบบัญชีสหกรณ์การเกษตร	- สหกรณ์การเกษตรควรทำความเข้าใจกับระบบบัญชีและจัดทำตามที่ระบบบัญชีได้เสนอแนะ
- รายงานทางการบัญชี	- สหกรณ์การเกษตรขนาดใหญ่กำหนดไว้ครบถ้วนตามที่ระบบบัญชีสหกรณ์เสนอแนะ สหกรณ์การเกษตรขนาดกลางและขนาดเล็กไม่ได้กำหนดให้มีการจัดทำรายงานทางการบัญชีประจำวัน	- สหกรณ์การเกษตรไม่ได้จัดทำตามระบบบัญชีสหกรณ์การเกษตร	- สหกรณ์การเกษตรควรทำความเข้าใจกับระบบบัญชีและจัดทำตามที่ระบบบัญชีได้เสนอแนะ
3. นโยบายการบัญชี			
3.1 การรับรู้รายได้และค่าใช้จ่าย			
- ธุรกิจการเงิน	- รับรู้รายได้ตามเกณฑ์พึงรับพึงจ่าย	-	-
- ธุรกิจการค้า	- แบ่งสรรค่าใช้จ่ายตามกิจกรรม - รับรู้รายได้เมื่อส่งมอบสินค้าและชำระเงินแล้ว	-	-
- ธุรกิจการขาย	- กำหนดราคาสินค้าตามต้นทุนสินค้าขายบวกกำไรส่วนเพิ่มบางส่วนกำหนดตามราคาตลาด	- สหกรณ์การเกษตรที่กำหนดราคาตามราคาตลาด ราคาจะสูง	- ควรคำนึงถึงราคาต้นทุนสินค้า
- ธุรกิจการขาย	- รับรู้รายได้ เมื่อส่งมอบสินค้าและชำระเงิน	-	-

เรื่อง	สรุปผล	ปัญหา	ข้อเสนอแนะ
<ul style="list-style-type: none"> - ธุรกิจแปรรูป - ธุรกิจส่งเสริมการเกษตรและให้บริการ 	<ul style="list-style-type: none"> - กำหนดราคารับซื้อผลิตผลตามราคาตลาด - จำนวนต้นทุนตามที่เกิดขึ้นจริง - รับรู้รายได้เมื่อให้บริการเสร็จแล้ว 	<ul style="list-style-type: none"> - - ไม่มีการจดบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับการผลิต, ผลการแปรรูป - อัตราค่าบริการสูง 	<ul style="list-style-type: none"> - - กำหนดให้มีการจดบันทึกข้อมูลต่าง ๆ ไว้ -
3.2 สินค้าคงเหลือ	<ul style="list-style-type: none"> - มีการตรวจนับสินค้าคงเหลือตีราคาสินค้าคงเหลือตามราคาครั้งหลังสุด 	-	-
3.3 สินทรัพย์ถาวรและค่าเสื่อมราคา	<ul style="list-style-type: none"> - ไม่มีการกำหนดรายจ่ายเป็นทุนกับรายจ่ายประจำ - จำนวนค่าเสื่อมตามวิธีเส้นตรงตามระเบียบฯ 	<ul style="list-style-type: none"> - พนักงานบัญชีวิเคราะห์บัญชีและตัดสินใจเอง บางครั้งค่าใช้จ่ายสูงไป 	<ul style="list-style-type: none"> - ควรมีการกำหนดรายจ่ายที่เป็นทุนกับรายจ่ายประจำไว้
4. วิธีปฏิบัติทางการบัญชีแต่ละธุรกิจ			
4.1 ธุรกิจการเงิน			
<ul style="list-style-type: none"> - ธุรกิจการรับฝากเงิน 	<ul style="list-style-type: none"> - สหกรณ์การเกษตรโดยส่วนใหญ่ให้พนักงานคนเดียวปฏิบัติงานตั้งแต่ต้นจนจบกระบวนการรับฝากเงิน - เอกสารทางการบัญชีและสมุดบัญชี เป็นไปตามที่ระบบบัญชีกำหนด - หลักและวิธีปฏิบัติทางการบัญชีเป็นไปตามที่ระบบบัญชีกำหนด แต่จะแตกต่างกันที่ใช้นักงานเพียงคนเดียวปฏิบัติงาน และขาดการ 	<ul style="list-style-type: none"> - อาจเกิดการผิดพลาดในการปฏิบัติงาน - - ขาดการตรวจสอบข้อมูลให้ถูกต้องก่อนการบันทึกรายการ 	<ul style="list-style-type: none"> - สหกรณ์การเกษตรควรแบ่งแยกหน้าที่และความรับผิดชอบ - - สหกรณ์ขนาดใหญ่ควรมีการแบ่งแยกหน้าที่และความรับผิดชอบรายการการควบคุมการเงินและการบัญชีออกจาก

เรื่อง	สรุปผล	ปัญหา	ข้อเสนอแนะ
<p>4.2 ธุรกิจการให้เงินกู้</p> <ul style="list-style-type: none"> - การแบ่งแยกหน้าที่และความรับผิดชอบ - การให้เงินกู้โดยจ่ายเป็นเงินสด - การให้เงินกู้โดยจ่ายเป็นวัสดุและอุปกรณ์การเกษตร - การรับชำระหนี้เงินกู้ 	<p>ตรวจสอบการปฏิบัติงาน และไม่มี การบันทึกรายการให้เป็นปัจจุบัน</p> <ul style="list-style-type: none"> - สหกรณ์การเกษตรโดยส่วนใหญ่ให้พนักงานสินเชื่อปฏิบัติงานด้านสินเชื่อ ตั้งแต่การให้เงินกู้จนถึงการควบคุมบัญชีย่อย - การปฏิบัติงานโดยส่วนใหญ่เป็นไปตามระบบบัญชีที่กำหนด - ไม่มีสหกรณ์ใดปฏิบัติตามระบบบัญชีที่กำหนดไว้ - วิธีปฏิบัติทางการบัญชีของการรับชำระหนี้เงินกู้เป็นเงินสด เป็นไปตามระบบบัญชีที่กำหนด แต่การรับชำระหนี้เงินกู้เป็นผลผลิตทางการเกษตร ไม่ได้ปฏิบัติตามระบบบัญชีที่กำหนดไว้ 	<ul style="list-style-type: none"> - ข้อมูลทางการบัญชีไม่เป็นปัจจุบัน ไม่ได้ให้ข้อมูลที่ถูกต้อง - พนักงานเพียงคนเดียวปฏิบัติ งานตั้งแต่ต้นจนจบกระบวนการ อาจเกิดการผิดพลาดในการรวบรวมข้อมูล - ข้อมูลทางการบัญชีไม่สะท้อนให้เห็นความเป็นจริงตามรายการที่เกิดขึ้น 	<p>กัน สหกรณ์การเกษตรขนาดกลางและขนาดเล็กควรแต่งตั้งคณะกรรมการ เข้ามาทำการตรวจสอบการปฏิบัติงานของพนักงาน</p> <ul style="list-style-type: none"> - ควรมีการแบ่งแยกหน้าที่และความรับผิดชอบ โดยให้การควบคุมทางการเงิน ออกจากบัญชี - สหกรณ์การเกษตรควร กำหนดวิธีปฏิบัติตามที่ระบบบัญชี เสนอแนะ
<p>4.3 ธุรกิจการซื้อ</p> <ul style="list-style-type: none"> - การแบ่งแยกหน้าที่และความรับผิดชอบ - หลักและวิธีปฏิบัติทางบัญชีเกี่ยวกับการซื้อสินค้า 	<ul style="list-style-type: none"> - สหกรณ์การเกษตรโดยส่วนใหญ่กำหนดให้พนักงานการตลาดทำหน้าที่ควบคุมสินค้าขายสินค้า และลงบัญชีเกี่ยวกับสินค้า - การสั่งซื้อสินค้าและการรับสินค้า ยังไม่ได้จัดทำเอกสารหลักฐานไว้ 	<ul style="list-style-type: none"> - พนักงานเพียงคนเดียวปฏิบัติ งานตั้งแต่ต้นจนจบกระบวนการ อาจเกิดการผิดพลาดในการรวบรวมข้อมูลทางการบัญชี - การจัดซื้อสินค้า ไม่มีการอนุมัติสินค้าที่ได้รับ อาจจะไม่ตรงตามที่สั่งซื้อ 	<ul style="list-style-type: none"> - สหกรณ์การเกษตรควรมีการแบ่งแยกหน้าที่และความรับผิดชอบของพนักงาน ออกจากกัน - สหกรณ์การเกษตรควรจัดทำใบสั่งซื้อสินค้า ให้มีการอนุมัติไว้เป็นหลักฐานในการตรวจ

เรื่อง	สรุปผล	ปัญหา	ข้อเสนอแนะ
- หลักและวิธีปฏิบัติทางการบัญชีเกี่ยวกับการขายสินค้า	- สหกรณ์การเกษตรบางแห่งไม่ได้จัดทำบัญชีย่อยเจ้าหน้าที่การค้า - การขายสินค้าเป็นเงินสด โดยส่วนใหญ่เป็นไปตามระบบบัญชีที่กำหนด	- ไม่มีการบันทึกบัญชีเพื่อควบคุมเจ้าหน้าที่การค้ารายตัว	- สหกรณ์การเกษตรควรปฏิบัติตามระบบบัญชีที่เสนอแนะ
4.4 ธุรกิจการขาย			
- การแบ่งแยกหน้าที่และความรับผิดชอบ	- สหกรณ์การเกษตรโดยส่วนใหญ่กำหนดให้พนักงานคนเดียวรับผิดชอบตั้งแต่การรับซื้อ รักษาผลิตผลและบันทึกบัญชีเกี่ยวกับผลิตผล	- ไม่มีการแบ่งแยกหน้าที่ระหว่างควบคุมสินค้ากับบัญชี อาจเกิดการผิดพลาดในการปฏิบัติ และก่อให้เกิดการทุจริตได้โดยง่าย	- สหกรณ์การเกษตรควรมีการแบ่งแยกหน้าที่และความรับผิดชอบของพนักงาน
- หลักและวิธีปฏิบัติทางการบัญชีในการซื้อผลิตผล	- การบันทึกรายการในทะเบียนคุมผลิตผลและบัญชีย่อยเจ้าหน้าที่การค้าผลิตผลไม่เป็นไปตามระบบบัญชีที่กำหนด	- สหกรณ์การเกษตรไม่ทราบข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนผลิตผลและเจ้าหน้าที่คงเหลือ เพื่อการควบคุมให้ถูกต้อง	- สหกรณ์การเกษตรควรปฏิบัติตามที่ระบบบัญชีสหกรณ์ได้เสนอแนะไว้
- หลักและวิธีปฏิบัติทางการบัญชีในการขายผลิตผล	- เป็นไปตามระบบบัญชีที่กำหนดไว้	-	-
4.5 ธุรกิจการแปรรูป			
- หลักและวิธีการปฏิบัติทางการบัญชีเกี่ยวกับต้นทุนสินค้า	- ไม่มีการจดบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับวัตถุดิบ ค่าแรงและค่าใช้จ่ายโรงงาน	- ไม่ทราบข้อมูลเกี่ยวกับต้นทุนสินค้า	- สหกรณ์ควรมีการจดบันทึกข้อมูลให้เป็นปัจจุบัน
- หลักและวิธีการปฏิบัติทางการบัญชีเกี่ยวกับสินค้าสำเร็จรูป	- บันทึกปริมาณสินค้าที่ผลิตได้ในทะเบียนสินค้า ราคาต่อหน่วยของสินค้า ใช้การประมาณจากราคาที่คาดว่าจะจำหน่ายได้	- ราคาต้นทุนต่อหน่วยมีอัตราที่ค่อนข้างสูง เพราะไม่ทราบต้นทุนที่แท้จริง	- สหกรณ์การเกษตรกำหนดให้มีการบันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับต้นทุนสินค้า
4.6 ธุรกิจส่งเสริมการเกษตรและให้บริการ			

เรื่อง	สรุปผล	ปัญหา	ข้อเสนอแนะ
<ul style="list-style-type: none"> - การแบ่งแยกหน้าที่และความรับผิดชอบ - หลักและวิธีปฏิบัติทางการบัญชีเกี่ยวกับการให้บริการ 	<ul style="list-style-type: none"> - กรรมการทำหน้าที่ควบคุมการปฏิบัติงาน - สหกรณ์การเกษตรไม่ได้ปฏิบัติตามระบบที่กำหนดไว้ ไม่ได้บันทึกรายการในสมุดรายได้อัตราบริการและบัญชีย่อยลูกหนี้การค้า 	<ul style="list-style-type: none"> - - รายการทางการบัญชีที่ปรากฏไม่สะท้อนให้เห็นข้อมูลที่แท้จริง 	<ul style="list-style-type: none"> - - สหกรณ์การเกษตรควรกำหนดวิธีปฏิบัติตามระบบบัญชีเสนอแนะ
<p>4.7 ทัวไป</p> <ul style="list-style-type: none"> - หลักและวิธีปฏิบัติทางการบัญชีเกี่ยวกับทุนเรือนหุ้น - หลักและวิธีปฏิบัติทางการบัญชีเกี่ยวกับสินทรัพย์ถาวร 	<ul style="list-style-type: none"> - กำหนดเอกสารทางการบัญชีตามระบบที่กำหนด แต่การบันทึกรายการไม่เป็นปัจจุบัน - ไม่มีการแบ่งแยกลักษณะรายจ่ายที่เป็นทุนและรายจ่ายประจำ - สหกรณ์การเกษตรขนาดใหญ่สามารถคำนวณค่าเสื่อมราคาและบันทึกบัญชีได้ แต่สหกรณ์การเกษตรขนาดกลางและขนาดเล็กบางส่วนยังไม่สามารถปฏิบัติได้ 	<ul style="list-style-type: none"> - สหกรณ์การเกษตรไม่ทราบข้อมูลทุนเรือนหุ้นรายคนของสมาชิก - สหกรณ์การเกษตรไม่มีการควบคุมสินทรัพย์ถาวร - 	<ul style="list-style-type: none"> - ควรทบทวนให้สหกรณ์การเกษตรปฏิบัติให้เป็นปัจจุบัน - สหกรณ์การเกษตรควรกำหนดรายจ่ายที่เป็นทุนและรายจ่ายประจำ -

ตอนที่ 2 การจัดทำรายงานทางการเงิน

เรื่อง	สรุปผล	ปัญหา	ข้อเสนอแนะ
1. การจัดทำรายงานทางการเงิน			
1.1 รายงานทางการเงินประจำวัน -รายงานฐานะเงิน- สดประจำวัน	สหกรณ์การเกษตรขนาดใหญ่จัดทำเพื่อตรวจสอบเงินสดคงเหลือ-ประจำวัน สหกรณ์ขนาดกลางและขนาดเล็กไม่ได้จัดทำ	การที่ไม่ได้จัดทำตามรูปแบบที่ระบบบัญชีเสนอแนะ ผู้จัดทำไม่เข้าใจวิธีจัดทำตามรูปแบบที่ระบบบัญชีเสนอแนะ	สหกรณ์การเกษตรควรกำหนดให้จัดทำตามที่ระบบบัญชีเสนอแนะ
1.2 รายงานทางการเงินประจำเดือน -งบทดลองประจำเดือน -บัญชีรับ-จ่ายประจำเดือน	สหกรณ์การเกษตรโดยส่วนใหญ่จัดทำงบทดลองประจำเดือนและบัญชีรับ-จ่ายประจำเดือนได้ มีเพียงสหกรณ์การเกษตรขนาดเล็กเพียงแห่งเดียวจัดทำไม่ได้	สาเหตุที่พนักงานบัญชีจัดทำไม่ได้ เนื่องจากไม่มีความรู้เพียงพอ ไม่ได้จบการศึกษาด้านการบัญชีและไม่เคยอบรมด้านการบัญชีเลย	ควรจัดให้มีการอบรมเพิ่มเติมความรู้ให้พนักงาน
1.3 รายงานทางการเงินประจำงวดไตรมาส -งบดุล -งบกำไรขาดทุน	สหกรณ์การเกษตรขนาดใหญ่ 1 สหกรณ์เท่านั้นที่จัดทำ แต่ไม่ได้จัดทำรูปแบบตามที่ระบบบัญชีสหกรณ์	ผู้จัดทำไม่เข้าใจการจัดทำงบการเงินงวดไตรมาส	สหกรณ์การเกษตรควรกำหนดรูปแบบที่จัดทำ ควรจัดให้มีการอบรมเพิ่มเติมความรู้
1.4 รายงานทางการเงินประจำงวดหกเดือน	ไม่มีสหกรณ์การเกษตรใดจัดทำ	-	-
1.5 รายงานทางการเงินประจำปี -งบดุล -งบกำไรขาดทุน	งบดุลและงบกำไรขาดทุนมีสหกรณ์การเกษตรขนาดใหญ่จัดทำทุกแห่ง สหกรณ์ขนาดกลางและขนาดเล็กจัดทำได้รวม 2 สหกรณ์	-สหกรณ์การเกษตรที่จัดทำได้ยังจัดทำไม่ถูกต้องเท่าที่ควร -สหกรณ์การเกษตรที่จัดทำไม่ได้พนักงานบัญชีไม่มีความรู้	-การให้การศึกษาอบรมเพิ่มเติมแก่พนักงาน -กรรมการควรทบทวนดูแลให้สหกรณ์จัดทำ

เรื่อง	สรุปผล	ปัญหา	ข้อเสนอแนะ
-งบประมาณการเปลี่ยนแปลงฐานะการเงิน -หมายเหตุประกอบงบการเงิน -ประมาณการรายได้รายจ่าย	ไม่มีสหกรณ์การเกษตรใดจัดทำ ไม่มีสหกรณ์การเกษตรใดจัดทำ จัดทำทุกสหกรณ์	-พนักงานบัญชีไม่มีความรู้ -สหกรณ์การเกษตรยังจัดทำเองไม่ได้ ส่วนใหญ่ได้รับความช่วยเหลือจัดทำจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมฯ	-ควรให้การศึกษาอบรม
2. ความสามารถในการจัดทำรายงานทางการเงินบัญชีให้ทันตามกำหนด	สหกรณ์การเกษตรขนาดกลางและขนาดเล็กโดยส่วนใหญ่จัดทำไม่ทันตามกำหนด	-ข้อมูลจัดทำมีไม่มาก -บุคลากรมีไม่เพียงพอ	-กรรมการควรเข้ามาควบคุมการปฏิบัติงาน -กำหนดคู่มือปฏิบัติงานช่วยให้เข้าใจขั้นตอนการปฏิบัติงาน
3. ความถี่ในการนำเสนอรายงานทางการเงินบัญชีต่อผู้ให้แต่ละกลุ่ม			
3.1 รายงานฐานะทางการเงินบัญชีประจำวัน	รายงานต่อผู้จัดการสหกรณ์ขนาดใหญ่ทุกแห่ง	-	-
3.2 รายงานทางการเงินบัญชีประจำเดือน	รายงานต่อผู้จัดการ เจ้าหนี้เงินกู้ และสำนักงานสหกรณ์อำเภอ ฝ่ายบริหารและสำนักงานตรวจ-สหกรณ์	-	-
3.3 รายงานทางการเงินบัญชีประจำงวดไตรมาส -งบดุล -งบกำไรขาดทุน	สหกรณ์การเกษตรขนาดใหญ่ 1 สหกรณ์ เสนอให้ผู้จัดการและสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์		

เรื่อง	สรุปผล	ปัญหา	ข้อเสนอแนะ
3.4 รายงานทางการบัญชี ประจำปี -งบดุล -งบกำไรขาดทุน	สหกรณ์การเกษตรขนาดใหญ่ 1 สหกรณ์เสนอให้ผู้จัดการและสำนัก งานตรวจบัญชีสหกรณ์	-	-
4. การนำข้อมูลจากรายงาน ทางการบัญชีไปใช้ ประโยชน์ 4.1 ฝ่ายจัดการและฝ่าย บริหาร 4.2 นายราชการ -กรมส่งเสริมสหกรณ์ -กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ 4.3 เจ้าหนี้เงินกู้	ผู้จัดทำบัญชีโดยส่วนใหญ่มีความ- เข้าใจในความต้องการใช้ประ- โยชน์ของผู้ใช้แต่ละกลุ่ม ทำให้ทราบเวลาดำเนินงาน เพื่อ วางแผนการดำเนินงาน -ทำให้ทราบผลการดำเนินงานเพื่อ ควบคุมดูแล การดำเนินงานของ สหกรณ์ -เพื่อประกอบการตรวจสอบบัญชี -ทำให้ทราบฐานะการเงินเพื่อ พิจารณาอนุมัติเงินกู้และติดตาม การใช้เงินกู้	- - -	- - -
5. ความเพียงพอของข้อมูลใน รายงานทางการบัญชี 5.1 รายงานทางการบัญชี ประจำวัน 5.2 รายงานทางการบัญชี ประจำเดือน -งบทดลองประจำ เดือน -บัญชีรับ-จ่ายประจำ เดือน	ผู้จัดทำบัญชีมีความเห็นว่าข้อมูล- เพียงพอต่อการนำไปใช้ประโยชน์ ผู้จัดทำบัญชีมีความเห็นว่าข้อมูล เพียงพอต่อการนำไปใช้ประโยชน์	-	-

เรื่อง	สรุปผล	ปัญหา	ข้อเสนอแนะ
5.3 รายงานทางการบัญชี ประจำงวดไตรมาส -งบดุล -งบกำไรขาดทุน	ผู้จัดทำบัญชีมีความเห็นว่าข้อมูล เพียงพอต่อการนำไปใช้ประโยชน์		
5.4 รายงานทางการบัญชีประจำ ปี -งบดุล -งบกำไรขาดทุน	ผู้จัดทำบัญชีโดยส่วนใหญ่มีความ เห็นว่าข้อมูลเพียงพอต่อการ ใช้ประโยชน์ แต่ผู้จัดทำบัญชีของ สหกรณ์การเกษตรขนาดกลาง คิดว่ามีข้อมูลน้อยเกินไป -ผู้จัดทำบัญชีโดยส่วนใหญ่มีความ เห็นว่าข้อมูลเพียงพอต่อการนำไป ใช้ประโยชน์ มีเพียงผู้จัดทำบัญชี ของสหกรณ์การเกษตรขนาดใหญ่ ที่เห็นว่าข้อมูลมากเกินไป		
6. รูปแบบของรายงานทาง- การบัญชี			
6.1 รายงานทางการบัญชี ประจำวัน	-ผู้จัดทำรายงานมีความเห็นว่า- เหมาะสม		
6.2 รายงานทางการบัญชี ประจำเดือน	-ผู้จัดทำบัญชีมีความเห็นว่าเหมาะ- สม		
6.3 รายงานทางการบัญชี ประจำงวดไตรมาส	-ผู้จัดทำบัญชีมีความเห็นว่าเหมาะ- สม		

เรื่อง	สรุปผล	ปัญหา	ข้อเสนอแนะ
6.4 รายงานทางการบัญชี ประจำปี -งบดุล -งบกำไรขาดทุน -งบแสดงการเปลี่ยนแปลงฐานะการเงิน -หมายเหตุประกอบงบการเงิน -ประมาณการรายได้ รายจ่าย	ผู้จัดทำบัญชีโดยส่วนใหญ่มีความเห็นว่ารูปแบบเหมาะสมมีเพียงผู้จัดทำบัญชีสหกรณ์การเกษตรขนาดกลางเห็นว่าไม่เหมาะสม ผู้จัดทำบัญชีโดยส่วนใหญ่มีความเห็นว่ารูปแบบเหมาะสม มีเพียงผู้จัดทำบัญชีของสหกรณ์การเกษตรขนาดใหญ่เห็นว่ายังไม่เหมาะสม ผู้จัดทำบัญชีมีความเห็นว่ารูปแบบเหมาะสมแล้ว ผู้จัดทำบัญชีมีความเห็นว่ารูปแบบเหมาะสมแล้ว ผู้จัดทำบัญชีมีความเห็นว่ารูปแบบเหมาะสมแล้ว	- - - - -	- - - - -

ตอนที่ 3 การใช้ประโยชน์จากรายงานทางการบัญชี

เรื่อง	สรุปผล	ปัญหา	ข้อเสนอแนะ
<p>ผู้จัดการ</p> <p>1. ข้อมูลทั่วไป</p> <p>-ระดับการศึกษา</p> <p>-ประสบการณ์การทำงาน</p>	<p>ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับ ปวช.</p> <p>ส่วนใหญ่ทำงานมานาน 1-5 ปี</p>	<p>ขาดความรู้และประสบการณ์ในการบริหารงาน</p>	<p>-ควรสรรหาบุคคลที่มีความรู้ความสามารถในการบริหารงาน</p> <p>-ให้การอบรมเพิ่มเติม</p>
<p>2. ชนิดและความถี่ของรายงานทางการบัญชีที่ได้รับ</p>	<p>ผู้จัดการของสหกรณ์การเกษตรขนาดใหญ่เพียง 1 สหกรณ์ ได้รับรายงานทางการบัญชีครบถ้วน ผู้จัดการของสหกรณ์การเกษตรโดยส่วนใหญ่ได้รับรายงานประจำเดือนเท่านั้น สำหรับงบการเงินประจำปีนั้น ได้รับจากผู้สอบบัญชีสหกรณ์</p>	<p>ได้รับงบการเงินประจำปีล่าช้า</p>	<p>ถ้าบการเงินที่สหกรณ์จัดทำเองเชื่อถือได้ถูกต้อง ผู้จัดการสามารถนำข้อมูลไปใช้ได้ตามความต้องการ</p>
<p>3. การใช้ประโยชน์จากข้อมูลในรายงานทางการบัญชี</p> <p>3.1 การนำข้อมูลจากรายงานทางการบัญชีไปใช้ประโยชน์</p>	<p>ผู้จัดการนำไปใช้ประโยชน์ 10 สหกรณ์ไม่ได้นำไปใช้ 1 สหกรณ์ เป็นสหกรณ์ขนาดเล็ก โดยส่วนใหญ่นำไปใช้ประกอบการวางแผนควบคุมงานสหกรณ์</p>	<p>ผู้จัดการยังไม่เข้าใจการนำข้อมูลไปใช้เพื่อการบริหารอย่างแท้จริง</p>	<p>-ให้การอบรมเพิ่มเติม</p> <p>-กำหนดรูปแบบของรายงานที่เข้าใจได้ง่าย</p>

เรื่อง	สรุปผล	ปัญหา	ข้อเสนอแนะ
3.2 การใช้ประโยชน์จากรายงานทางการบัญชีแต่ละรายงาน			
3.2.1 รายงานทางการบัญชีประจำวัน			
-รายงานฐานะเงินสดประจำวัน	มีเพียงผู้จัดการสหกรณ์การเกษตรขนาดใหญ่นำไปใช้ประโยชน์เพื่อให้ทราบฐานะเงินสดประจำวัน	-	-
3.2.2 รายงานทางการบัญชีประจำเดือน			
-งบทดลองประจำเดือน -บัญชีรับ-จ่ายประจำเดือน	โดยส่วนใหญ่นำไปใช้ประโยชน์เพื่อควบคุมและตรวจสอบการดำเนินงาน	-	-
3.2.3 รายงานทางการบัญชีประจำไตรมาส			
-งบดุล -งบกำไรขาดทุน	มีเพียงผู้จัดการขนาดใหญ่ 1 สหกรณ์การเกษตรใช้ควบคุมการดำเนินงาน	-	-
3.2.4 รายงานทางการบัญชีประจำปี			
-งบดุล	ผู้จัดการส่วนใหญ่ใช้ประโยชน์จากงบการเงินที่ผู้สอบบัญชีรับรอง โดยนำข้อมูลไปใช้ เพื่อวางแผนและควบคุมการดำเนินงาน	-	-

เรื่อง	สรุปผล	ปัญหา	ข้อเสนอแนะ
-งบทำไรชาค ทูน	โดยส่วนใหญ่ผู้จัดการใช้ประโยชน์ เพื่อการวางแผนและการควบคุม การดำเนินงาน	-	-
-งบแสดงการ เปลี่ยนแปลง ฐานะการ เงิน	ผู้จัดการเพียง 6 ราย นำไปใช้ ประโยชน์เพื่อการควบคุมการดำ เนินงานอีก 5 รายไม่ได้นำไปใช้ ประโยชน์	-	-
- ประมาณการรายได้ รายจ่าย	โดยส่วนใหญ่ผู้จัดการใช้ประโยชน์ เพื่อการวางแผนและควบคุมการ ดำเนินงาน	-	-
4. การใช้ประโยชน์จากราย งานการสอบบัญชีของผู้สอบ บัญชีสหกรณ์	ผู้จัดการส่วนใหญ่นำไปใช้ประโยชน์ เพื่อการวางแผนและควบคุม แต่มี บางส่วนไม่ได้นำไปใช้ประโยชน์ เพราะไม่เข้าใจข้อมูลที่ได้รับและ บางส่วนคิดว่าข้อมูลในงบการเงิน เพียงพอแล้ว รายงานในหัวข้อ การบริหารงานถูกนำมาใช้ประ- โยชน์น้อยที่สุด	ผู้จัดการไม่เข้าใจรายงานใน บางหัวข้อที่ได้รับ	ผู้สอบบัญชีให้การเสนอแนะ
5. ความเพียงพอของข้อมูล จากรายงานทางการบัญชีที่ ได้รับ 5.1 ความเพียงพอของข้อ มูลจากรายงานทาง- การบัญชีแต่ละราย- งาน			

เรื่อง	สรุปผล	ปัญหา	ข้อเสนอแนะ
5.1.1 รายงานทาง การบัญชีประ จำวัน -รายงาน - ฐานะเงินสด ประจำวัน	ข้อมูลเพียงพอแล้ว	-	-
5.1.2 รายงานทาง การบัญชีประ จำเดือน -งบทดลอง - ประจำเดือน	-ผู้จัดการ 8 รายเห็นว่าข้อมูล - เพียงพอแล้ว -ผู้จัดการ 2 ราย เห็นว่าข้อมูล น้อยเกินไป	ต้องการรายละเอียดปริมาณ ธุรกิจเพิ่มเติม	สหกรณ์การเกษตรอาจกำหนด รูปแบบรายงานฯ ตามต้องการ ได้เองเพื่อใช้ในการบริหารงาน
5.1.3 รายงานทาง การบัญชี ประจำงวด ไตรมาส -งบดุล	ผู้จัดการ 1 ราย ที่ได้รับเห็นว่า ข้อมูลเพียงพอแล้ว	รูปแบบของรายงานเป็นไปตาม ระบบบัญชีเสนอแนะ ผู้จัดการ จะได้ข้อมูลที่ เป็นประโยชน์เพิ่ม	-ศึกษาระบบบัญชีให้เข้าใจ -ควบคุมดูแลให้พนักงานบัญชี จัดทำ
5.1.4 รายงานทาง การบัญชี ประจำปี -งบดุล -งบกำไรขาด ทุน	ผู้จัดการทั้งหมดเห็นว่าเพียงพอ แล้ว ผู้จัดการทั้งหมดเห็นว่าเพียงพอ แล้ว	- -	- -

เรื่อง	สรุปผล	ปัญหา	ข้อเสนอแนะ
-งบแสดงการเปลี่ยนแปลงฐานะการเงิน	ผู้จัดการทั้งหมดเห็นว่าเพียงพอแล้ว	-	-
-หมายเหตุประกอบงบการเงิน	ผู้จัดการทั้งหมดเห็นว่าเพียงพอแล้ว	-	-
-ประมาณการรายได้รายจ่าย	ผู้จัดการทั้งหมดเห็นว่าเพียงพอแล้ว	-	-
5.2 ความเพียงพอของ ความถี่ของรายงาน ทางการบัญชีที่ได้รับ	ผู้จัดการของสหกรณ์จำนวน 7 รายได้รับรายงานทางการบัญชีในความถี่ที่เพียงพอแล้ว ผู้จัดการของสหกรณ์ 2 รายต้องการรายงานทางการบัญชีและความถี่เพิ่มเติม	ผู้จัดการต้องการรายงานฯ เพิ่มเติม -รายงานผลการดำเนินงานแต่ละแผนกเป็นประจำทุกเดือน -งบการเงินประจำงวดไตรมาส/หกเดือน	-ควบคุมให้พนักงานบัญชีจัดทำ -กำหนดคู่มือปฏิบัติงานที่กำหนด การจัดทำรายงานต่าง ๆ ไว้

เรื่อง	สรุปผล	ปัญหา	ข้อเสนอแนะ
ฝ่ายบริหาร(คณะกรรมการ)			
1. ข้อมูลทั่วไป			
-ระดับการศึกษา	-คณะกรรมการ โดยส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนต้น	- มีความรู้และประสบการณ์ไม่เพียงพอในการบริหารงาน	- ควรสรรหาบุคคลที่มีความรู้ความสามารถในการบริหารงาน
-ประสบการณ์การทำงาน	-คณะกรรมการ โดยส่วนใหญ่ดำรงในตำแหน่งมาประมาณ 1-5 ปี		- ให้การศึกษาอบรมเพิ่มเติม
2. ชนิดและความถี่ของรายงานทางการบัญชีที่ได้รับ	- โดยส่วนใหญ่คณะกรรมการได้รับรายงานทางการบัญชีประจำเดือนและประจำปี	- กรรมการได้รับรายงานทางการบัญชีน้อยเกินไป	- ควรจัดทำและเสนอรายงานทางการบัญชีเพิ่มเติม
3. การใช้ประโยชน์จากรายงานทางการบัญชี			
3.1 การนำข้อมูลจากรายงานทางการบัญชีไปใช้ประโยชน์	-คณะกรรมการ โดยส่วนใหญ่ นำข้อมูลไปใช้ประโยชน์มีเพียงคณะกรรมการของสหกรณ์ขนาดเล็ก 3 รายไม่ได้นำไปใช้ประโยชน์ เนื่องจากไม่เข้าใจในข้อมูลที่ได้รับ	-คณะกรรมการ ใช้ประโยชน์เพียงดูกำไรขาดทุนของสหกรณ์และค่าใช้จ่ายเท่านั้น ยังไม่ได้นำไปใช้ประโยชน์เท่าที่ควร	- ให้การศึกษาอบรมเพิ่มเติม
3.2 การนำข้อมูลจากรายงานทางการบัญชีแต่ละรายงานไปใช้ประโยชน์			- จัดทำรายงานให้มีรูปแบบที่ง่ายต่อการทำความเข้าใจ
3.2.1 รายงานทางการบัญชีประจำเดือน	คณะกรรมการ โดยส่วนใหญ่จะให้อับัติรับ-จ่ายประจำเดือนมากกว่างบทดลองประจำเดือนเพราะเข้าใจง่ายทำให้ทราบรายละเอียดรายได้และรายจ่ายต่าง ๆ	- กรรมการบางส่วนไม่มีความเข้าใจการใช้รายงานทางการบัญชี	- ให้การศึกษาอบรมเพิ่มเติม
- งบทดลองประจำเดือน			- จัดทำรายงานให้มีรูปแบบที่ง่ายต่อการทำความเข้าใจ
- อับัติรับ-จ่ายประจำเดือน			

เรื่อง	สรุปผล	ปัญหา	ข้อเสนอแนะ
<p>3.2.2 รายงานทาง การบัญชีประ- จำปี</p> <p>-งบดุล</p> <p>-งบกำไรขาดทุน</p> <p>-งบแสดงการเปลี่ยนแปลงฐานะการเงิน</p> <p>-ประมาณการรายได้รายจ่าย</p>	<p>คณะกรรมการโดยส่วนใหญ่ใช้ประ- โยชน์จากงบดุล ทำให้ทราบฐานะ การเงินสำหรับกรรมการที่ไม่ได้ใช้ ข้อมูลเนื่องจากไม่เข้าใจในข้อมูล ที่ได้รับ</p> <p>กรรมการโดยส่วนใหญ่ใช้ประโยชน์ จากงบกำไรขาดทุน ทำให้ทราบ กำไรสุทธิประจำปี เพื่อการควบคุม การดำเนินงาน</p> <p>มีกรรมการเพียง 2 ราย ที่ใช้ ประโยชน์จากรายงานทำให้ทราบ แหล่งที่ใช้ไปและได้มาของเงินทุน ส่วนที่ไม่ใช้ประโยชน์เนื่องจากไม่ เข้าใจข้อมูลที่ได้รับ</p> <p>มีกรรมการเพียง 2 รายเท่านั้น ที่ นำไปใช้ประโยชน์ สำหรับกรรม- การอีก 2๐ ราย ไม่ได้นำไปใช้ ประโยชน์ เนื่องจากไม่เข้าใจใน ข้อมูลที่ได้รับ</p>	<p>-ส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ในการใช้ รายงานทางการบัญชี</p> <p>-กรรมการบางส่วนไม่ได้นำข้อมูล จากรายงานทางการบัญชีใช้ ประโยชน์เท่าที่ควร</p> <p>-กรรมการส่วนใหญ่ไม่เข้าใจใน รายงานทางการบัญชีที่ได้รับ</p> <p>-กรรมการส่วนใหญ่ไม่เข้าใจใน รายงานทางการบัญชีที่ได้รับ</p>	<p>-ให้การศึกษาอบรม เพิ่มเติม</p> <p>-จัดทำรายงานให้มี รูปแบบที่ง่ายต่อการ ทำความเข้าใจ</p> <p>-ให้การศึกษาอบรม เพิ่มเติม</p> <p>-ให้การศึกษาอบรม เพิ่มเติม</p> <p>-ให้การศึกษาอบรม เพิ่มเติม</p> <p>-จัดทำรายงานให้มี รูปแบบที่ง่ายต่อการ ทำความเข้าใจ</p>
<p>4. การใช้ประโยชน์จากราย- งานการสอบบัญชีของผู้สอบ บัญชีสหกรณ์</p>	<p>กรรมการนำข้อมูลที่ได้รับไปใช้ ประโยชน์ 3 ราย เพื่อควบคุม การดำเนินงาน ไม่ได้นำไปใช้ ประโยชน์ 16 ราย เนื่องจากไม่</p>	<p>-กรรมการบางส่วนไม่ได้รับ รายงานการสอบบัญชี</p> <p>-ไม่เข้าใจข้อมูลที่ได้รับจึงไม่ได้ นำไปใช้ประโยชน์</p>	<p>-กำหนดให้สหกรณ์เสนอ รายงานให้กรรมการ</p> <p>-ผู้สอบบัญชีแนะนำวิธี การทำความเข้าใจ</p>

เรื่อง	สรุปผล	ปัญหา	ข้อเสนอแนะ
<p>5. ความเพียงพอของข้อมูลจากรายงานทางการบัญชีที่ได้รับ</p> <p>5.1 ความเพียงพอของข้อมูลจากรายงานทางการบัญชีแต่ละรายงาน</p> <p>5.2 ความเพียงพอของข้อมูลที่ของรายงานทางการบัญชีที่ได้รับ</p>	<p>เข้าใจในข้อมูลที่ได้รับ และไม่เคยได้รับรายงานจำนวน 3 รายการ การที่นำข้อมูลที่รับไปใช้ประโยชน์เกือบทุกหัวข้อ เว้นแต่หัวข้อรายจ่ายและหัวข้อการบริหาร</p> <p>โดยส่วนใหญ่กรรมการเห็นว่าข้อมูลแต่ละรายงานเพียงพอแล้ว เว้นแต่มีกรรมการบางส่วนเห็นว่างบกำไรขาดทุนมีรายละเอียดมากเกินไป</p> <p>-โดยส่วนใหญ่ คณะกรรมการเห็นว่าเพียงพอแล้ว มีเพียงกรรมการของสหกรณ์ขนาดใหญ่ 1 แห่งที่ต้องการงบการเงินในความถี่ที่บ่อยครั้งขึ้น</p>	<p>กรรมการไม่เข้าใจถึงประโยชน์ของรายละเอียดประกอบงบกำไรขาดทุน ซึ่งมีมาก</p> <p>-ต้องการงบการเงินประจำงวดไตรมาส</p>	<p>ในรายงานการสอบบัญชี</p> <p>-ให้การศึกษาอบรม เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการอ่านงบการเงิน</p> <p>-กำหนดให้สหกรณ์จัดทำตามความต้องการ</p>

เรื่อง	สรุปผล	ปัญหา	ข้อเสนอแนะ
หน่วยงานราชการ			
กรมส่งเสริมสหกรณ์			
1. ข้อมูลทั่วไป			
- ระดับความรู้	ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี	-	-
- ประสบการณ์การทำงาน	ส่วนใหญ่ทำงานมานานประมาณ 11 - 15 ปี	-	-
2. ชนิดและความถี่ของรายงานทางการบัญชีที่ได้รับ	เจ้าหน้าที่ส่งเสริมฯ ได้รับรายงานทางการบัญชีประจำเดือน คืองบทดลองประจำเดือนและบัญชีรับ-จ่ายประจำเดือน รายงานทางการบัญชีประจำปี คืองบการเงินประจำปี ซึ่งเป็นงบการเงินที่ผู้สอบบัญชีตรวจสอบและรับรองแล้ว และได้รับรายงานการสอบบัญชีจากผู้สอบบัญชี-สหกรณ์	- -	- -
3. การใช้ประโยชน์จากข้อมูลในรายงานทางการบัญชี			
3.1 การนำข้อมูลจากรายงานทางการบัญชีไปใช้ประโยชน์	เจ้าหน้าที่ส่งเสริมฯทุกรายนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์เพื่อวางแผนควบคุมการดำเนินงานและเพื่อนำเสนอข้อมูล	-	-
3.2 การใช้ประโยชน์จากรายงานทางการบัญชีแต่ละรายงาน			

เรื่อง	สรุปผล	ปัญหา	ข้อเสนอแนะ
3.2.1 รายงานทาง การบัญชีประจำเดือน -งบทดลอง- ประจำเดือน -บัญชีรับ-จ่าย ประจำเดือน	เจ้าหน้าที่ส่งเสริมฯนำไปใช้ประโยชน์ เพื่อวางแผนการดำเนินงาน ตรวจสอบการดำเนินงาน และเพื่อนำเสนอข้อมูลให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง		
3.2.2 รายงานทาง บัญชีประจำปี -งบดุล -งบกำไรขาด ทอน -งบแสดงการ เปลี่ยนแปลง ฐานะการเงิน	เจ้าหน้าที่ส่งเสริมฯนำไปใช้ประโยชน์ เพื่อการควบคุมการดำเนินงาน ส่งเสริมการดำเนินงานและเพื่อนำเสนอข้อมูลให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เจ้าหน้าที่ส่งเสริมฯนำไปใช้ประโยชน์ เพื่อการวางแผนควบคุม ส่งเสริมและปรับปรุงการดำเนินงาน รวมทั้งนำเสนอข้อมูลให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เจ้าหน้าที่ส่งเสริมฯนำไปใช้ประโยชน์ เพื่อการวางแผน และส่งเสริมปรับปรุงการดำเนินงาน	- - -	- - -
4. การใช้ข้อมูลจากรายงาน การสอบบัญชีของผู้สอบบัญชี สหกรณ์	เจ้าหน้าที่ส่งเสริมสหกรณ์ทุกรายได้นำข้อมูลจากรายงานไปใช้ประโยชน์ เพื่อควบคุมและส่งเสริมปรับปรุงการดำเนินงาน		

เรื่อง	สรุปผล	ปัญหา	ข้อเสนอแนะ
<p>5. ความเพียงพอของข้อมูล ในรายงานทางการบัญชี</p> <p>5.1 ความเพียงพอของ ข้อมูลในรายงาน ทางการบัญชี</p> <p>5.1.1 รายงานทาง การบัญชีประจำ เดือน</p> <p>-งบทดลอง ประจำเดือน</p> <p>-บัญชีรับ-จ่าย ประจำวัน</p> <p>5.1.2 รายงานทาง การบัญชีประจำ ปี</p> <p>-งบดุล -งบกำไร- ขาดทุน</p> <p>5.2 ความเพียงพอของ ความถี่ของรายงาน ทางการบัญชีที่ได้รับ</p>	<p>เจ้าหน้าที่ส่ง เสร็จสิ้นกรณีส่วนใหญ่ มีความเห็นว่าข้อมูลเพียงพอแล้ว มีเพียง 3 รายที่เห็นว่าข้อมูลที่ได้รับไม่เพียงพอ</p> <p>เจ้าหน้าที่ส่ง เสร็จสิ้นกรณีมีความ เห็นว่า ข้อมูลในรายงานทางการ บัญชีประจำปีแต่ละรายงานเพียงพอต่อการนำไปใช้ประโยชน์แล้ว</p> <p>เจ้าหน้าที่ส่ง เสร็จสิ้นกรณีโดยส่วนใหญ่มีความเห็นว่ารายงานทาง การบัญชีและความถี่ที่ได้รับเพียงพอแล้ว แต่มีบางส่วนเห็นว่า ความถี่ที่ได้รับไม่เพียงพอ</p>	<p>ข้อมูลในงบทดลองน้อยเกินไป</p> <p>ต้องการงบการเงินระหว่างงวด 6 เดือน</p>	<p>ต้องการรายละเอียดเพิ่มเติม เกี่ยวกับปริมาณธุรกิจการ วิเคราะห์ต้นทุนเงินกู้</p> <p>เสนอแนะให้สหกรณ์จัดทำบ- การเงินระหว่างงวด 6 เดือน</p>

เรื่อง	สรุปผล	ปัญหา	ข้อเสนอแนะ
กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ (สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ ประจำจังหวัด)			
1. ข้อมูลทั่วไป			
1.1 ระดับความรู้	- ผู้ปฏิบัติงานตรวจสอบบัญชีมีความรู้ระดับปริญญาตรี	-	-
1.2 ประสบการณ์	- ทำงานมานาน 11-15 ปี	-	-
2. ชนิดของรายงานทางการบัญชีและความถี่ที่ได้รับ	- ผู้ปฏิบัติงานตรวจสอบบัญชีได้รับรายงานทางการบัญชีประจำเดือนคือบททดลองประจำเดือน		-
	- ได้รับงบการเงินประจำงวดไตรมาสจากสหกรณ์ขนาดใหญ่		-
	- ได้รับรายงานทางการบัญชีประจำปีคือ งบดุลและงบกำไรขาดทุนจากสหกรณ์ 6 แห่งและประมาณการรายได้รายจ่ายจากทุกสหกรณ์	-	-
3. การให้ประโยชน์จากรายงานทางการบัญชี			-
3.1 การนำข้อมูลจากรายงานทางการบัญชีไปใช้ประโยชน์	- ผู้ปฏิบัติงานตรวจสอบบัญชีได้นำข้อมูลจากรายงานทางการบัญชีไปใช้ประโยชน์ในการตรวจสอบบัญชี	-	-
3.2 การนำข้อมูลจากรายงานทางการบัญชีในแต่ละรายงานไปใช้ประโยชน์	ผู้ปฏิบัติงานตรวจสอบบัญชีได้นำข้อมูลจากรายงานทางการบัญชีแต่ละรายงานไปใช้เพื่อประกอบการตรวจสอบ	-	-

เรื่อง	สรุปผล	ปัญหา	ข้อเสนอแนะ
4. การใช้ข้อมูลจากรายงานการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีสหกรณ์	- ผู้ปฏิบัติงานตรวจสอบบัญชีได้นำข้อมูลจากรายงานการสอบบัญชีทุกข้อไปใช้ประกอบการตรวจสอบบัญชี	-	-
5. ความเพียงพอของข้อมูลในรายงานทางการบัญชี			
5.1 ความเพียงพอของข้อมูลจากรายงานทางการบัญชีแต่ละรายงาน	- ผู้ปฏิบัติงานตรวจสอบบัญชีส่วนใหญ่มีความเห็นว่ารายงานทางการบัญชีมีข้อมูลที่เพียงพอ บางส่วนเห็นว่าข้อมูลไม่เพียงพอ	- หมายเหตุประกอบงบการเงินมีข้อมูลน้อยเกินไป	- ผู้ปฏิบัติงานตรวจสอบบัญชีเสนอแนะการจัดทำให้การศึกษอบรมเพิ่มเติม
5.2 ความเพียงพอของข้อมูลที่ของรายงานทางการบัญชีที่ได้รับ	- ผู้ปฏิบัติงานตรวจสอบบัญชีส่วนใหญ่มีความเห็นว่าได้รับรายงานทางการบัญชีในข้อมูลที่เพียงพอ มี 2 รายที่เห็นว่าที่ได้รับไม่เพียงพอ	- ต้องการงบการเงินประจำงวด 6 เดือน	- กำหนดให้สหกรณ์จัดทำเพิ่มเติม

เรื่อง	สรุปผล	ปัญหา	ข้อเสนอแนะ
4. การใช้ข้อมูลจากรายงานการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีสหกรณ์	-ผู้ให้นำข้อมูลจากรายงานการสอบบัญชีทุกหัวข้อไปใช้ประโยชน์เพื่อประกอบการพิจารณาให้เงินกู้	-	
5. ความเพียงพอของข้อมูลจากรายงานทางการบัญชีที่ได้รับ			
5.1 ความเพียงพอของข้อมูลจากรายงานทางการบัญชีที่ได้รับ	-ผู้ใช้บางรายเห็นว่า รายงานแต่ละรายงานมีข้อมูลเพียงพอ แต่บางรายเห็นว่าข้อมูลไม่เพียงพอ	-งบทดลองมีรายละเอียดน้อยเกินไป	-งบทดลองควรมีการจัดเรียงรายการบัญชี มีรายละเอียดปริมาณธุรกิจเพิ่มเติม
5.2 ความถี่ของรายงานความถี่ของรายงานทางการบัญชีที่ได้รับ	-ผู้ใช้บางรายเห็นว่ารายงานทางการบัญชีและความถี่ที่ได้รับยังไม่เพียงพอ	-ต้องการงบการเงินประจำงวด 6 เดือน -รายงานการวิเคราะห์อายุลูกหนี้	-เสนอแนะให้สหกรณ์จัดทำเพิ่มเติม